

TARTU ÜLIKOOL
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
Eesti keele (võõrkeelena) osakond

Marina Ventšikova

EESTIKEELNE MUUSIKAÕPETUS VENE ÕPPEKEELEGA KOOLIS

Magistritöö

Juhendaja Tiina Kikerpill

TARTU 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. LÕIMITUD AINE- JA KEELEÕPE	5
1.1. LAK-ÕPPE OLEMUS	5
1.2. LAK-ÕPPE TEKKIMISLUGU	14
1.3. LAK-ÕPPE ARENG EESTIS	15
1.4. LAK-ÕPETAJA RASKUSED	16
2. KEELEOSKUSE ARENDAMINE MUUSIKAÕPETUSE KAUDU	18
2.1. KEELEKASUTUS MUUSIKATUNNIS	20
2.2. METOODILISED VÕTTED TUNNI LÄBIVIIMISEKS	21
3. MUUSIKAÕPETUSE JA EESTI KEELE KUI TEISE KEELE ÕPE MUSTVEES JA VALGAS	24
3.1. UURINGU EESMÄRK JA UURIMISKÜSIMUSED	24
3.2. VALIM	24
3.3. MEETOD	25
3.4. VAATLUSTULEMUSTE ANALÜÜS	26
3.4.1. <i>Õpetamise eesmärgid ja õpiväljundid</i>	27
3.4.2. <i>Aine sisu</i>	29
3.4.3. <i>Kommunikatsioon</i>	32
3.4.4. <i>Õpilaste mõtlemisoskus</i>	34
3.4.5. <i>Kultuur ainetunnis</i>	35
3.4.6. <i>Aktiivõpe ainetunnis</i>	36
3.5. KÜSITLUSTULEMUSTE ANALÜÜS	39
3.5.1. <i>Õpetaja taustandmed ja kogemused</i>	39
3.5.2. <i>Väljastpoolt pakutav enesetäiendus</i>	40
3.5.3. <i>Õppematerjalid</i>	42
3.5.4. <i>Metoodilised põhimõtted</i>	45
3.6. KÜSITLUSTULEMUSTE JA VAATLUSTE KOKKUVÕTE	50
KOKKUVÕTE	54
SUMMARY	56
KIRJANDUS	58
LISAD	62
<i>Lisa 1. Küsimustik õpetajatele</i>	62
<i>Lisa 2. LAK-õppe kontroll-leht</i>	64

Sissejuhatus

Lõimitud aine ja keeleõpe (LAK) on kaksikfookusega lähenemine õpetamisele ja õppimisele, kus esimest keelt ja lisakeelt kasutatakse nii ainesisu õppimiseks kui ka keele omandamiseks (Mehisto 2010). Eesti LAK-õppe võrgustik (2010) on defineerinud LAK-õpet kui „õppija võimalust arendada oma võimeid keelte ja aine sisu üheaegsel omandamisel toetavas õpikeskkonnas“. Eestis on eri LAK-õppe vorme kasutusel nii põhikoolis (keelekümblus) kui gümnaasiumis (eestikeelne aineõpe).

Valisin käesoleva magistritöö teema sellepärast, et antud valdkond pani mind huvitama selle poolest, kuidas vene koolides leiab aset keele ja aine lõiming. Kuna õppisin koolis eesti keele kümblusklassis, siis tundus huvitav uurida just seda suunda. Meie väike riik on jõudnud nii kaugemale, et mitte-eestlasi hakatakse juba koolist peale valmistama edasiseks eestikeelseks õppeks kas siis eesti gümnaasiumis või ülikoolis, kus toimub õpe eesti keeles. Olles õppinud vene koolis, kus seitsmenda klassini olid pooled õppeained eesti keeles, ei teki mul eesti keele kasutusega erilisi probleeme. Võib olla just sellepärast ma pooldan kakskeelset õpet. Lõimitud aine- ja keeleõpe aga aitab sellele kaasa. Tänu sellisele metoodikale õpilane ei õpi keelt mitte ainult keeletunnis, vaid ka ainetunnis, mis omalt poolt aitab kaasa õpilase eneseväljendusele ja arusaamisele. Hiljem oskab õpilane juba vabamalt võõrkeelt kasutada ning oma keeleoskust mitte karta ega häbeneda. Käesolev uuring on Eesti kontekstis uudne ja annab ülevaate LAK-õppe meetodite rakendamisest kahes vene õppekeelega koolis muusikaõpetuse tunnis.

Käesoleva magistritöö eesmärgiks on välja selgitada kas ja kuidas rakendub LAK-õpe muusikaõpetuses.

Magistritöö koosneb kolmest peatükist, kus esimene käsitleb lõimitud aine- ja keeleõpet, teine keele ja muusikaõpetuse lõimingut ja kolmas Mustvee Vene Gümnaasiumis ja Valga Vene Gümnaasiumis küsitluste ja vaatluste tulemuste analüüsi.

Oma töös olen toetunud Eestis ilmunud LAK-õppe alasele kirjandusele (Mehisto jt 2008. Lõimitud aine- ja keeleõpe; Lehtse, A. 2012. Learning CLIL through CLIL: Teacher Students' Perceptions of the Practice and its Effectiveness), aga ka

võõrkeelsetele allikatele (Coyle jt 2010. CLIL: Content and Language Integrated Learning). Samuti olen kasutanud õppekava.ee koduleheküljel olevaid materjale.

1. Lõimitud aine- ja keeleõpe

Käesolevas alapeatükis tuleb juttu LAK-õppe olemusest. Kuna see termin on küllaltki noor, siis tekib tihtipeale arusaamatusi, mida see tähendab. Magistritöö põhiülesandeks on välja selgitada, kuidas toimib lõimitud aine- ja keeleõpe koolis, seetõttu ei saa seletamata jätta, mida see iseenesest tähendab. Kuigi kõige populaarsemaks LAK-õppe sihtkeeleks on inglise keel, toimub LAK-õpe ka teistes keeltes, mis samuti nõuavad uurimisasutuste poolt tähelepanu (Van de Craen, Ceuleers & Allain 2005).

1.1. LAK-õppe olemus

Nagu on juba terminist aru saada, LAK-õpe on aine ja keele üheaegne õpe. See tähendab, et õppimise protsessis ei keskenduta mitte ainult sisule, kuid samas ka mitte ainult keelele, vaid mõlemale (Coyle jt 2010: 1). Täpsemalt tähendab see seda, et mingit ainet nt geograafia, bioloogia jne õpetatakse õpilasele mitte tema emakeeles, vaid teises keeles või võõrkeeles (Mehisto jt 2008: 13). LAK-õppes on keel ja aine omavahel põimunud, isegi siis kui mingil ajahetkel on suurem rõhk ühel või teisel. Termin LAK-õpe koosneb sellest, et ta seob endas erinevate keskkondade positiivseid kogemusi, kus LAK-õppe põhimõtteid on vastu võetud. (Coyle jt 2010: 1) Kõige tähtsam roll on muidugi keeleõpetajal, kellel tuleb keele õpetamise kõrval teha koostööd ka aineõpetajatega, kuna õpilastel tuleb selgeks teha sõnavara, mida kasutatakse ainetunnis. Siinkohal toimubki lõiming, mil keeleõpetaja aitab kaasa aine omandamisele. Mitte vähetähtsam roll on ka aineõpetajal, kellelt nõuab LAK-õpe ka keele valdamist ning oskust aidata õpilastel tema aine läbi õppida keelt. (Mehisto jt 2008: 13)

Vabariigi Valituse korralduses (31. jaanuar 2012) on LAK-õpet sõnastatud järgmiselt:

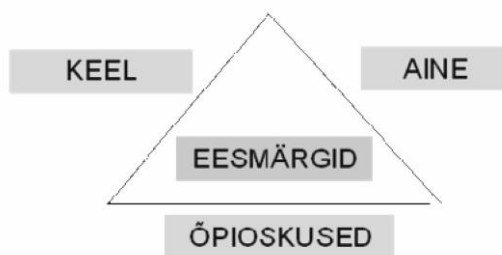
“LAK-õppe puhul lähtutakse õpilase keeleoskuse tasemest ning õpetaja ehitab õppeprotsessi üles vastavalt õpilase keeleoskusele, liikudes selle arenedes keerulisemale keelekasutusele. Ainet edastades kasutab õpetaja palju näitlikku materjali ning aktiivõppemeetodeid, kus õppijat suunatakse keelt kasutama, ning seostab õpitava õpilaste seniste teadmistega ainekust ja selle seosest õpilastega. Õpetajad on meetoodiliselt ette valmistatud, et tuua käsitletavas välja olulisim nii, et õpilased omandaksid kõik olulise, ja samas jäetaks kõrvale ebaoluline ja liigne info, mida tavalises õppeprotsessis sageli ehk liigagi palju on. Võimalusel kasutatakse erinevaid praktilisi ja loovtöö harjutusi ning arendatakse õppeprotsessi käigus õpilaste õpioskusi. Õppekava ülesehitusel on oluline roll nii keelelise kui ka ainealase lõimimisel: ühelt poolt on igal tunnil keeleline eesmärk – ka matemaatika õpetaja peaks alati pöörama tähelepanu korrektsele keelekasutusele, olgu see emakeelne või võõrkeelne tund, nii eesti kui ka vene õppekeelega koolis. Teisalt kasutatakse palju ainekust omavahelist lõimimist, mis lihtsustab õpilasel nii ainekuste kui ka keeleliste seoste loomist ning toetab keelelist ühtlast ning valutut arengut. Sellise õppeprotsessi ülesehitamisel teevad õpetajad omavahel palju koostööd ning seeläbi tagatakse turvaline õpikeskkond ning õpilase keeleline ja ainealane toetamine läbi mitmete ainekust.“ (Vabariigi Valitsuse korraldus nr 50)

LAK-õppel on kahteline fookus: 1. ainetunnid haaravad keeleõpet; 2. ainetundides omandatut kasutatakse aktiivselt keeletunnis (Mehisto jt 2008: 11). LAK-õppe esieesmärgiks on luua eeldus selleks, et täidetud saaksid kõik püstitatud eesmärgid:

1. „klassile vastav saavutuste tase sihtkeele vahendusel;
2. klassile vastav sihtkeele kuulamise, kõnelemise, lugemise ja kirjutamise funktsionaalne pädevus;
3. klassile vastav emakeele kuulamise, kõnelemise, lugemise ja kirjutamise pädevus;
4. sihtkeelega ja õpilase emakeelega seotud kultuuride mõistmine ja väärtustamine;
5. kognitiivsed ja sotsiaalsed oskused ning harjumused, mida on vaja eduks üha kiiremini muutuv maailmas“ (Mehisto jt 2008: 14).

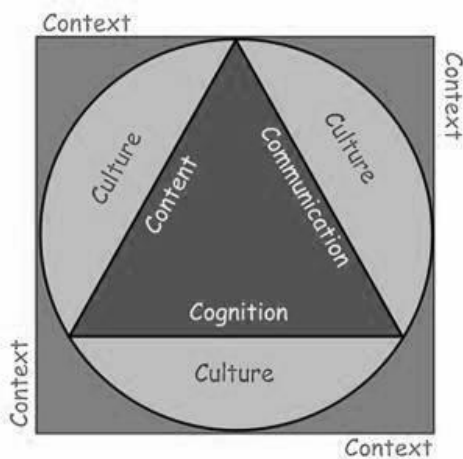
Mehisto jt (2008:14) järgi on jagatud LAK-õpe kolmeks: keel, aine ja õpioskused (Joonis 1).

Joonis 1: Lõimitud aine-ja keeleõpe käsitlus (Mehisto jt 2008: 14)

Samas Doyle jt (2010: 41) jagavad selle neljaks (4Cs), mis ühendab endas kommunikatsiooni (communication), sisu (content), tunnetuse (cognition) ja kultuuri (culture) (Joonis 2).

Joonis 2: 4Cs raamistik (Coyle 2010: 41)

Tänu suhtluse, sisu, tunnetuse ja kultuuri koostoimele on LAK-õpe tõhus. (Coyle jt 2001: 41) Õpetamise edu kujuneb järgnevate tegevuste kaudu:

- edusammud teadmistes, oskustes ja sisu arusaamises;
- kommunikatiivse konteksti vastastikune toime;
- vastava keele teadmiste ja oskuste areng;
- kultuuridevahelise teadlikkuse omandamise süvendamine, mis toob omakorda kaasa positsioneerimise mina ise ja „teistsugune“. (Coyle jt 2001: 41)

Keelekasutuse erinevus keeletunnis ja ainetunnis on küllaltki suur. Keeletunnis on nelja osaoskuse (lugemine, kirjutamine, rääkimine ja kuulamine) arendamine omaette eesmärk. Ainetuunis toimub samade osaoskuste kaudu uue informatsiooni mõistmine ja õppimine. (Deller, Price 2007: 6)

Keel (kommunikatsioon). LAK-õppes võib vaadelda keelt kolmest aspektist lähtudes: õppimise keel (*language of learning*), keel õppimise jaoks (*language for learning*), keel õppimise kaudu (*language through learning*). Neid aspekte võib kokku võtta järgmiselt:

- 1) Õppimise keel keskendub keelele, mida on õppijatele vaja selleks, et aru saada keele põhimõtetest ja oskustest, mis on seotud mingisuguse valdkonna teemaga. See sisaldab funktsionaalset grammatikat, sõnavara ja keelestruktuuri.
- 2) Keel õppimise jaoks on selline nähtus, mil õppijad vajavad keele valdamist selleks, et saada hakkama võõras keelekeskkonnas. Seda arendavad nad paaristöö, rühmatöö, küsimuste esitamise, väitluse, arutluse jm kaudu. Kogu see protsess arendab õppijate oskusi kirjeldada, anda hinnanguid, teha järeldusi ja aitab kaasa ülesannete täitmise tõhususele.
- 3) Keel läbi õppimise põhineb printsiibil, et õppimine peaks hõlmama nii keelt kui mõtlemisprotsessi. See on keel, mida õppija vajab kogu õppeprotsessi vältel ning selle tõttu on keelt raske ette ennustada. (Coyle jt 2010, viidatud Lehtse 2012 kaudu)

Sisu. On olemas mitmeid strateegiaid, mis võivad olla vajalikud LAK-õppe klassiruumis. Strateegiate valik põhineb sisu käepärasusel, õppijate vajadustel ja eelteadmistel. Walqui (2006, viidatud Lehtse 2012 kaudu) on leidnud kuus erinevat võtet, mida ta peab vajalikuks selleks, et aidata õpilastel õppida ainesisu neile võõras keeles. Need võtted on järgmised:

- 1) Modelleerimisel (*modelling*) kasutab õpetaja erinevaid võtteid selleks, et õpilased matkiksid teda või näitab seda, mida õpilastel tuleks teha.
- 2) Seostamise (*bridging*) abil püütakse leida seoseid õpilaste varasematest teadmistest ja äsja õpitust.
- 3) Kontekstualiseerimise (*contextualising*) abil kasutatakse illustratiivset materjali, graafilisi organisaatoreid selleks, et teha sisendit arusaadavamaks.
- 4) Taustteadmiste organiseerimisel (*schema building*) aitab õpetaja õpilastel organiseerida oma teadmisi koostades seotud skeeme.
- 5) Teksti korduvestamine (*re-presenting text*) tähendab seda, et õpilase esitavad teksti teises vormis – visuaalses või kirjalikus.
- 6) Metakognitsiooni arendamisega (*developing metacognition*) õpilased õpivad, kuidas hinnata oma töid.

Tunnetus. Selleks, et sisu õppimine oleks efektiivne, peavad õppijad õppimisele kognitiivselt lähenema (Coyle jt 2010). LAK-õppe tunni läbiviimisel tuleb arvestada õppijate kognitiivsete vajadustega ja toetada mõtlemisioskusi. See tähendab seda, et õppematerjal peab olema mitmekülgne, arvestatud on õpilaste eri õpistiilidega ja küsimused, mida esitatakse klassiruumis peaksid arendama kontseptuaalseid¹, protseduurilisi² ja metakognitiivseid teadmisi³ (Lehtse 2012)

¹ **Kontseptuaalsed teadmised** - sellesse teadmistevaldkonda kuuluvad kompleksemad, organiseeritumad teadmistevormid. Skeemid, mudelid ja teooriad esindavad seda teadmist, mis inimesel on sellest, kuidas teatud valdkonna materjal on struktureeritud ning organiseeritud, kuidas teatud informatsioonitükid omavahel seotud on. (Anderson, Krathwohl 2001: 48-49)

² **Protseduurilised teadmised** - siia valdkonda kuulub teadmine, kuidas midagi teha. See „midagi“ võib olla nii rutiinne harjutus kui ka lühijutu kirjutamine. Protsessiteadmised sisaldavad oskusi, algoritme, tehnikaid ning meetodeid, mis on ainespetsiifilised. Sellel teadmistevaldkonnal on kolm alajaotust: ainespetsiifiliste oskuste ning algoritmide teadmine, ainespetsiifiliste tehnikate ning meetodite tundmine ning kriteeriumite, millal sobivat toimingut kasutada, teadmine. (Anderson, Krathwohl 2001: 52-53)

Kultuur. Üks kõige ilmsem globaliseerumise tulemus on suurenev side eri kultuuride vahel. Seetõttu pädevust võõrkeeles ja oskust orienteeruda kultuuris peetakse võtmeks edukaks osalemiseks kaasaegses ühiskonnas. (Sudhoff 2010, viidatud Lehtse 2012 kaudu) Mitmed uurijad on seisukohal, et tänu keskendumisele keelele ja ainele üheaegselt, pakub LAK-õpe suure hulga võimalusi kultuuridevahelise mõistmise arendamiseks (Coyle jt 2010). Selleks aga et õppijad oleksid pädevad kultuuriteadmistes tuleks tundides kasutada materjale, mis soodustavad suhtlemist ja orienteerumist autentsuses ja reaalses maailmas (Lehtse 2012).

Kõige selle abil saavutavad õpilased piisavalt oskusi, et hakkama saada tulevikus. Õpilaste jaoks, kellel on plaanis jätkata õpinguid Eesti ülikoolis, on ülimalt tähtis osata keelt vastaval tasemel, samuti ka siis, kui inimene tahab olla tööturul konkurentsivõimeline, peab riigikeele tase olema üsnagi kõrge. Autori arvates on LAK-õppe meetod väga produktiivne, kuna ta annab tulemusi juba enda algfaasis. Tänu sellele võtavad õpilased võõrkeelset informatsiooni vastu vägagi rahulikult, kuna neil on kogemus koolitunnist, kus aineõpetus toimub selles samas võõrkeeles ning nad on juba harjunud sellise olukorraga ja oskavad mõista ja aru saada.

Õpetamise eesmärgid ja õpiväljundid. LAK-õppes on tähtsal kohal õppeesmärkide ja õpiväljundite sõnastamine, õpilaste kommunikatsioon, mõtlemisoskus, kultuur/kuuluvus ning aktiivõpe, mida praktilises osas ka analüüsiti.

Selleks, et õpilane saavutaks parimaid tulemusi keele- ja aineteadmistes, on vaja korrektselt sõnastada õpieesmärgid. Õpilaste jaoks on tähtis, et eesmärgid oleksid täpsed ja täidetavad, kuna need aitavad pinget vähendamisele ja annavad õpetajale võimaluse tundi läbi viia plaani kohaselt ja fookuseerida tähelepanu tähtsamale. Igati positiivne oleks ka õpioskustega seotud eesmärkide määratlemine. Eesmärkide olemasolu aitab õpilastel oma tunni- ja õppetegevust analüüsida ja hinnata. Selleks aga et õpilases arendada harjumust oma tegevusi analüüsima, tuleb õpetajal tunni ajal tagasi

³ **Metakognitiivsed teadmised** - nende all mõeldakse eelkõige võimet enda mõtlemisest mõelda. Tähelepanu on pööratud sellele, et õpilased oleksid teadlikumad oma teadmistest ning mõtlemisest. Arenedes muutuvad õpilased oma mõtlemisest teadlikumaks ning seeläbi õpivad nad üldjuhul paremini. (Anderson, Krathwohl 2001: 55)

pöörduda tunni eesmärkide poole, et õpilased saaksid vahepeal oma tulemusi hinnata. (Asser)

„Õpiväljundid tähistavad neid teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mida õppija peab omandama teatud aja jooksul ning olema võimeline neid demonstreerima“ (Rutiku jt 2009: 30). Õpiväljundid on tähtsad selle poolest, et nad aitavad õpilasel tõsta motivatsiooni ning äratada huvi tunni vastu. Selle abil saavad õpilased kontrollida omandatud ning võrrelda, kas nad on saavutanud õpetaja poolt püstitatud eesmärged. (Eesmärgid ja õpiväljundid) Õpitulemuste saavutamiseks on omaltpoolt tähtsateks tunnielementideks mõtlemine, kultuuriline kuulumine, aineteadmine ja kommunikatsioon (Mehisto jt 2008: 31).

Aine sisu. Aineteadmistes (aine sisus) peetakse tähtsaks teiste õppeainetega lõimimist, mille abil oskab õpilane rakendada „uusi ainetadmisi, nii et tegevustes kujunevad teadmistega seotud oskused“. Samuti on tähtis roll kultuuriteadmistel, mida tuleks lõimida igasse ainetundi. (Mehisto jt 2008: 36)

Sisu poolest peaks ainetund olema mitmekesine, mitmest vaatenurgast (nt autentne tekst, mis on ära toodud mitmes keeles). Tunnis õpitav peab valmistama õpilasi tulevikuõpinguteks (see võib olla seotud IKT-ga, kus on kasutatud võõrkeelset sõnavara). Samuti peaks õpilastele esitama tunnis ainespetsiifilist sõnavara mitmes keeles, et õpilased saaksid aru millega on tegemist. (Coyle jt 2010: 17) Ainesisu valik oleneb suuresti õpilaste vanusest, kuid keelelist tuge vajavad iga vanusega õpilased. Just keeleline tugi mängib LAK-õppe metoodikas suurt rolli. (Coyle 2010: 28)

Kommunikatsioon. Suhtlemine/kommunikatsioon LAK-õppes ei tähenda mitte ainult õpilaste omavahelist suhtlust tunnis, vaid ka aktiivset keelekasutust kogukonnas. „Sõnade, mõistete ja ainesisu tähendusteni jõutakse õpetaja ning õpilaste ühistes tähendust loovates arutustes“, mis tõttu tuleks keele- ja suhtlusoskusi LAK-õppe kontekstis arendada ka teistes tundides. (Mehisto jt 2008: 36)

Kuigi keele kasutamine on tunni lahutamatu osa ning LAK-õpe tunnis omandatakse keelt jooksvalt, on soovituslik õpetada ka teadlikult keelt. LAK-õppe lahutamatuks osaks on see, et aineõpetajad õpetavad ka keelt. (Mehisto jt 2008: 13) Ainetundides peaksid õpilased õppima keelt ladusalt kasutama kui ka akadeemiliselt

ennast väljendama. Hiie Asser annab järgmisi soovitusi aineõpetajatele selleks, et õpetada õpilastele aineteadmisi, kui ka parandada õpilaste keeleoskust:

- "kasutada meetodeid, mis aitavad ületada, leevendada või kompenseerida keeleoskuse piiratusest tulenevaid mõistmisraskusi;

- kasutada tunni käiku järgivaid selgelt struktureeritud töölehti, sest need (1) pakuvad osalist keeletuge (lünkharjutused, lõpetamata laused, osaliselt täidetud tabelid, teksti lugemist toetavad küsimused, võtmesõnad jmt) mitte ainult kirjalike harjutuste sooritamiseks, vaid läbivalt kogu tunni jooksul; (2) kirjalikult esitatud tööjuhendid on kogu aeg õpilaste silme ees, neid saab korduvalt üle lugeda ja aitavad paremini järjel püsida; (3) koondatuna õpimapiks moodustub neist selle aine hea materjal, mida saab igal ajal kergelt vaadata." (Asser)

Mõtlemisoskus. „Õpioskused on oskused teadmisi omandada (lisada, suurendada), teadmisi seostada (organiseerida), struktureerida ja kasutada, teadmisi ja nendevahelisi seoseid teadvustada ja vajadusel teadmisi ümberstruktureerida. Eristatakse ka metatasandi oskusi – oskusi jälgida ja olla teadlik sellest, mida ja kuidas õpitakse, samuti oskust tekitada ja säilitada õpimotivatsiooni“. (Kikas)

Leinbocki (1996) järgi on õpioskused jagatud neljaks: alusõpisokused (lugemis-, kirjutamis-, kõnelemis-, kuulamis- arvutamis-, mõõtmis-, vaatlusoskus); tunnetuslikud õpioskused (tähelepanu, mälu, mõtlemise ja fantaasia aktiveerimise oskused, keskendumisoskused jne); organisatsioonilised õpioskused ja sotsiaalsed õpioskused (Pedastsaar). LAK-õppe kontekstis mängib mõtlemisoskus üht tähtsat rolli.

Mõtlemine tähendab LAK-õppes seda, et õpilane „toetub olemasolevatele teadmistele, oskustele, hoiakutele, huvidele ja kogemustele“. Aine-, keele- ja õpioskused ei sõnasta mitte ainult õpetaja, vaid selles aitavad teda õpilased. Õpitulemusi analüüsitakse individuaalselt, koos õpetaja või kaasõpilastega. Kõige tähtsamaks võib pidada mõnes tunnis omandatud teadmiste kasutamist teistes tundides ja oma oskuste ja teadmiste hindamist. (Mehisto jt 2008: 36)

Kultuur ainetunnis. Kultuur ainetunnis tähendab õpilaste kuulumist õpikogukonda, kus ta julgeb tegutseda rühmas, pidades silmas teiste hoiakuid, kuid samas ei unusta ka omi. Sellises tunnis on õpetaja ja õpilased partnerid. Õpilane oskab määratleda oma rolli nii klassis, kogukonnas kui ka globaalsel tasemel. (Mehisto jt 2008: 36)

Üldjuhul nõuab kultuuri mõistmine interaktiivsust klassiruumis eakaaslaste, õpetajate ja keele kaudu. Sisuliselt tuleb kultuuridevahelisi teadmisi ja arusaamisi arendada läbi erinevaid inimesi erinevates kontekstides, kasutades tunnis erinevate kultuuride võrdluseks eri materjale. Tänu sellele õpivad õpilased vahet tegema eri kultuuride vahel ja laiendavad oma arusaamist. (Coyle 2010: 40)

Aktiivõpe. Tänapäeval muutub üha levinumaks aktiivõppemeetodite kasutamine tundides. Täpsemalt tähendab see seda, et “õppijad osalevad aktiivselt õppeprotsessis, mis aitab neil õpitavat mõtestada ja seostada omandatud teadmisi tegelikkusega. Aktiivõppe rakendamisel on õpilased situatsioonis, kus nad on sunnitud rääkima, kuulama, kaasa mõtlema ja kirjutama; omandavad tunnis uusi teadmisi ja kogemusi aktiivse tegevuse kaudu. Muutunud on õpetaja roll – ta pole enam infomonopoli valdaja ja teadmiste edasiandja, vaid õpilaste juhendaja, nõustaja ja toetaja. Muutunud on õppimiskäsitused: individuaalse töö kõrval väärtustatakse õpilaste koostööd, õpieesmärkide seadmisel ja hindamisel arvestatakse üha enam õpilaste vajadustega, abstraktse teabe asemel eelistatakse avatud ülesandeid ja probleeme elust enesest, oluliseks muutub autentne kontekst, diskussioonid, õpilaste enesehinnang ja analüüsivõime. Üksikteadmiste ja -oskuste kõrval muutuvad järjest olulisemaks seostatud kompleksed pädevused, mis lubavad õpilasel mõista paremini nähtuste ja protsesside olemust ning kujundavad valmidust toime tulla ka teistsuguste probleemide lahendamise ja uudses keskkonnas. Õpikeskkond avardub, õppetöö kandub osaliselt klassiruumist ja õpikute-töövihikute juurest väljapoole kooli, sh virtuaalsesse keskkonda. Olulist rolli õpilase arengus ja elukestvas õppes hakkavad mängima virtuaalsed õpiühisused – sarnaste huvidega kogukonnad Internetis”. (Aher, Kala 1996)

LAK-õppe mitmekülgsus. Tegelikult on mõiste LAK-õpe katus, mille alla on hõlmatud palju erinevaid õppekorralduslahendusi, mille abil võõrkeelt selgeks saada (Mehisto jt 2008: 15). LAK-õppe metoodika kasutamiseks on mitmeid võimalusi. Need

on järgmised: keeledušš, keelelaagrid, õpilasvahetused, kohalikud projektid, rahvusvahelised projektid, perevahetused, LAK-õppe moodulid, tööpraktika välismaal, üks aine või rohkem aineid eesti keeles, osaline keelekümblus, täielik keelekümblus, kahesuunaline keelekümblus ja topelt keelekümblus. Erinevalt programmist võib see olla kas lühiajaline või pikaajaline, samuti kasutatakse LAK-õpet nii põhikoolis, gümnaasiumis, kutsekoolis kui ka ülikoolis. (Mehisto jt 2008: 15)

LAK-õppe eelised. Lõimitud aine- ja keeleõpe aitab :

- 1) tutvustada laiemalt kultuurikonteksti;
- 2) valmistada õpilasi ette rahvusvahelistumiseks;
- 3) parandada õpilaste üldist ja konkreetset keeleoskust;
- 4) valmistada õpilasi ette tulevikuõpinguteks ja/või tööeluks;
- 5) arendada mitmekeelseid huvisid ja hoiakuid;
- 6) mitmekesistada õpetamise ja õppimise meetodeid ja vorme klassiruumis;
- 7) suurendada õppija motivatsiooni. (Darn 2006)

1.2. LAK-õppe tekkimislugu

Termin LAK-õpe on Eestis kasutusel aastast 2007. Kuid iseenesest on selline õpe alanud juba mitmeid aastaid varem. Kuna oma terminit ei olnud, siis kasutati laialtlevinud ingliskeelset terminit CLIL – *content and language integrated learning*, mis oli Euroopas kasutusel juba aastast 1994. Selle termini kõrval kasutati Eestis ka varem tuntud termineid nagu kakskeelne õpe ja kümblusõpe. (Mehisto jt 2008: 10)

Kuigi termin on suhteliselt noor, ulatub LAK-õppe praktika juba kaugesse minevikku. Umbes sarnane programm alustas oma tegevust Iraagi aladel ligikaudu 5000 aastat tagasi. Kuna Sumeri alasid vallutanud akadlased tahtsid õppida kohalikku keelt, siis hakati neile andma erisuguseid aineid sumeri keeles. Seetõttu toimus seal juba ka keele ja aine lõiming, kuna sumeri keeles õpetati nii botaanikat, teoloogiat kui ka zooloogiat. (Mehisto 2008: 10)

Euroopas asub LAK-õpe suuresti veel katsefaasis, vaatamata aga sellele on mõned riigid kehtestanud selle üldhariduse peavooluks (Euridyce 2006). See tähendab, et õpetajad Kesk-Euroopas on kohustatud ise koostama õppematerjale, kuna LAK-õppe jaoks vajalike õpikuid on vähe finantseeritud, mistõttu neid pole piisavalt saada. Seejuures on õpetajatel valik kolme võimaluse vahel:

- a) valmistada oma õppematerjale;
- b) kasutada „lahjendamata“ autentset materjali;
- c) kohandada autentset materjali kooskõlas tunni õpiesmärkidega.

Kõigis neis võimalustes on oma plusse ja miinuseid. Kui õpetajad koostavad oma materjali, siis nad võivad olla kindlad, et rõhk on just sellel, mida nad tahavad õpetada, kuid see on väga aeganõudev protsess ja paljudel õpetajatel ei pruugi olla aega, et koostada korralik õppematerjal. Lisaks sellele kasutavad tavaliselt õpetajad oma materjal koostamiseks üht allikat, mille tulemusel võivad õppematerjalid olla üksluised. (Moore, Lorenzo 2007)

1.3. LAK-õppe areng Eestis

Eestis on olemas mitmeid koole, kus õpetatakse süvendatult mingit võõrkeelt, need on nii eesti kui ka vene koolid. Esimesed koolid Eestis, mis hakkasid võõrkeelset õpet praktiseerima on Tallinna Inglise Kolledž ja Tallinna 21. Keskkool. Kuna 1960. aastad, mil alustati sihtkeelset õpet, kuulus Nõukogude aega, siis võeti eeskujuks eeskätt just Moskvat ja Leningradi, kus tollal juba oli võõrkeele süvaõppega koole. Hiljem hakkas selline süsteem laienema ka teistes Eesti suuremates linnades, kus õpetati geograafiat inglise keeles: Tartus, Raplas ja Rakveres ning Tallinna Kadrioru Gümnaasiumis, kus õpetati seda ainet saksa keeles. Hiljem on nendes koolides süsteemsest aine- ja keeleõppest loobunud, viimasena loobus 2004. aastal Tallinna Inglise Kolledž. Kool, kus püsib keele- ja aineõpe juba 1970. aastast on Tallinna Humanitaargümnaasium. (Mehisto jt 2008: 12)

„Eesti keelt kui teist keelt on muu emakeelega õpilastele õpetatud aktiivselt kogu taasiseseisvuse aja jooksul nii eraldi õppeainena kui ka teiste ainete õppekeelena. Eesti keele kui teise keele õppe peaesmärgiks on saavutada eesti keele valdamine tasemel, mis võimaldab täisväärtuslikult osaleda Eesti ühiskonnas“. (Metslang jt 2013: 5) 1991. aastal, kui Eesti sai iseseisvaks, hakati vene õppekeelega koolides suurendama eesti keele tundide arvu. Kahjuks ei andnud see oodatud tulemusi ning abiturientide seas oli väheseid, kes valdasid eesti keelt piisaval tasemel, et jätkata õpinguid ülikoolis või olla konkurentsivõimeline tööturul. Seetõttu tuli riigil välja mõelda mingi uus süsteem, mis aitaks õpilastel omandada keel nii, et toime tulla eestikeelses keeleruumis, kuid samas säilitada kultuuriidentiteet. 90-ndatel hakati eestikeelset aineõpetust praktiseerima Aseri Keskkoolis ja Tartu Annelinna Gümnaasiumis, samuti avati vene emakeelega õpilastele klassid eestikeelsetes koolides Kohtla-Järvel ja Tallinnas. Tallinnas on ka praegu vene koolides eesti keele süvaõppega klasse, kus õpetatakse keelt eesti õppekeelega koolide õpikute järgi. (Mehisto 2008: 12-13)

1.4. LAK-õpetaja raskused

Kuna LAK-õpe on Eesti ühiskonna jaoks küllaltki uudne nähtus, tekib õpetajatel raskusi õpetamises. Kõige levinumad probleemid, millega puutub kokku aineõpetaja on järgmised:

- 1) Õppematerjalide puudumine.
- 2) Koostöö puudumine.
- 3) Sama klassi või sama kooli õpetajate vähene huvi LAK-õppe vastu.
- 4) Raskused nõuetekohase keele ja sisu integreerimisel.
- 5) Raskused autentse ja reaalse tegevuse väljamõtlemisel ja rakendamisel klassiruumis.

Samas aga uuringud on näidanud, et õpetajad on LAK-õppe metoodikaga üldiselt rahul. Seda võib seletada asjaoluga, et õpetajad on alati pakkunud probleemidele lahenduse, toetudes oma kogemusele ja tänu motivatsioonile. See omalt poolt lisab õpetajatele lisakoormust nende töös, mis on nende jaoks väga raske ja aeganõudev. Kuigi õpetajad kasutavad oma vaba aega selleks, et mõelda välja huvitavaid ülesandeid,

uskudes, et LAK-õppe süsteem toimib. Nad küll püüavad ületada tekkinud raskusi, kuid mõned neid siiski jäävad, eriti neil õpetajail, kelle jaoks on LAK-õppe uus. (Infante jt 2009) Selleks, et õpetajatel tekiks vähem raskusi, on vaja koolitusi, kus nad saavad lähemalt tutvuda LAK-õppe metoodikaga ning näha näiteid LAK-õppe tundidest.

2. Keeleoskuse arendamine muusikaõpetuse kaudu

Selles alapeatükis vaadeldakse eri võimalusi, kuidas on võimalik lõimida muusika- ja keeleõpet. Selleks et tund oleks õnnestunud on tähtis roll õppematerjalidel. Kuna LAK-õpe on Eestis uus ala, ei ole praegu vajalikke õppematerjale välja antud. Õpperessursside puudumine on aga suureks takistuseks LAK-õppe arendamisel. Kasulik on muidugi see, et õpetajad koostavad õppematerjale ise, kuna see kuulub kindlasti LAK-õpetaja pädevuste hulka. Samas aga ei vähene vajadus professionaalide poolt valmistatud õppematerjalide järele. Kindlasti ei peaks õppematerjalid piirduma õpikute ja töölehtedega, vaja oleks ka internetis saadavat autentset materjali. Paljud õpetajad on lahenduseks leidnud kasutada eesti koolide jaoks mõeldud materjale, kuid see toob endaga kaasa mahukat tööd ja mitmeid probleeme. (Metslang jt 2013: 108)

Internetis saadavatest õppematerjalidest on töö autor pakkunud järgmisi õppematerjale. On antud välja mapp, kus on olemas geograafia, muusikaõpetuse ja ühiskonnaõpetuse konspektid, mis aitavad õpetajaid tunni koostamisel (vt Konspektid). Samuti on olemas mitmeid internetiallikaid, kust saab kätte muusikaõpetuse tunni läbiviimiseks vajalikku õppematerjali. Need on järgmised: LeMill veebikeskkond (vt LeMill), Anu-Mai Lillo kodulehekülg (vt Anu-Mai), Koolielu veebikeskkond (vt Koolielu) . Suurt valikut keelekümblustöölehti pakub SA Innove veebikeskkond (vt SA Innove).

Ainetunni planeerimisel tuleb õpetajal kindlasti mõelda selle üle, milliseid keelefunktsioone (nt seletamine, hinnangu andmine, võrdlemine, teate edastamine jt) tuleb õpilastel tunnis kasutada. Selleks aga, et tund kulgeks ladusalt, on vaja ette valmistada tähtsamaid sõnu ja konstruktsioone, mida õpilased vajavad keelefunktsioonide kasutamiseks. (Asser)

Muusika ja keel toimivad väga hästi koos. Kui rääkida noorematest lastest, siis laulmine on väga hea tee selleks, et õppida ja jätta meelde sõnu ja fraase ning arendada õpilastes oskust luua seoseid heli ja keelestruktuuriga. Muusika julgustab lapsi kuulama tähelepanelikult ja keskendumata raskemate konstruktsioonide hääldusele.

Muusika aitab samuti lastel ära tunda lugude ja luuletuste struktuuri ning loogiliselt mõelda. Muusika kaudu nad õpivad looma muusikalisi pilte ja väljendama oma tundeid. Kuid ennekõike, läbi harjutamise ja avaliku esinemise mingi muusikalise etendusega, aitab muusika arendada enesekindlust nii rääkimises kui ka esinemises. Seetõttu on muusika ideaalne aine õpetamiseks LAK-kontekstis. (Paterson, Willis 2008: 7)

Gümnaasiumis tähendab „kunstipädevus kultuurilist teadlikkust, hõlmates põhiteadmisi Eesti ja Euroopa kultuurisaavutustest ning maailma kultuurilise mitmekesisuse mõistmist. Kunstipädevus tähendab oskust väärtustada loomingulisi saavutusi visuaalsetes kunstides ja muusikas. Kunstipädevus sisaldab kriitilis-loovat mõtlemist, mitmekesist eneseväljendusoskust, isikupära väärtustamist ning valmisolekut leida värskeid lahendusi muutuvates oludes“. (Gümnaasiumi riiklik õppekava. Lisa 6)

Muusikat saab lõimida eeskätt sotsiaalainetega, keele ja kirjandusega, kuid samas ei puudu võimalus lõimida ka näiteks matemaatikaga (Gümnaasiumi riiklik õppekava. Lisa 6). “Muusika õpetamisega gümnaasiumiastmes taotletakse tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujundamist ning tunde- ja mõttemaailma rikastamist. Olulisel kohal on musitseerimine: õpilase isikliku suhte teadvustamine ja süvendamine muusikaga – laulmise ja pillimänguga, omaloominguliste katsetuste julgustamine ning toetamine põhikoolis omandatud muusikalist kirjaoskust rakendades. Eriliselt tähtsustatakse ja teadvustatakse ühislaulmist ning koorilaulu kui rahvuslikku kultuuritraditsiooni. Erinevate ajastute muusika kuulamise kaudu kujundatakse teadlikku ja kriitiliselt mõtlevat muusikakuulajat ning kontserdikülastajat. Muusikat kuulates ja muusikaloos tutvustatakse eri ajastute väljendusvahendeid, stiile, heliloojaid ja interpreete ning arutletakse nende üle.“ (Gümnaasiumi riiklik õppekava. Lisa 6)

2.1. Keelekasutus muusikatunnis

Tihti peale ei ole vene õppekeelega koolides aineõpetajad eesti keelt emakeelena kõnelejad, siis juhtub tunnis selline situatsioon, mil õpetaja hakkab kasutama vene keelt, selleks et õpilastele kiiremini midagi selgeks teha. LAK-õppe tundides tuleb eesti keelt kasutada nii aine õpetamisel, klassitöö koordineerimisel kui ka õpilaste ja õpetaja omavahelisel suhtlemisel. Teiselt poolt on LAK-õppes loomulik, kui tunnis kasutatakse emakeelt. Enamasti puudutab see õpilasi, kuna viimaste jaoks on loomulik minna lauses poole pealt üle emakeelele, aidates õpilastel ladusamalt suhelda. Õpetaja peab siiski tajuma piire selle vahel, millal võib kasutada emakeelt ja millal seda ei oleks vaja teha. Üldiselt ei ole aga soovitatav õpetajal kasutada emakeelt, juhul kui ta ei oska keelekasutuse valikut põhjendada. (Metslang jt 2013: 64)

Õpilasi võib aidata mõista sihtkeeles öeldut, näiteks, žestide, pantomiimi, igasuguste esitluste, tahvlile joonistatud jooniste ja piltide abil. Kui nad on ikka veel segaduses ja ei saa õpetaja abist aru, siis võib kiiresti anda selgituse õpilaste emakeeles ning koheselt ümber lülituda sihtkeele peale. Samuti kasutavad õpilased loomulikult oma emakeelt suhtluses omavahel, näiteks, rühmatöö ajal, kuid õpetaja võib aidata neid koostada plaani, kuidas kasutada sihtkeelt selleks, et arutada millegi üle. (Paterson, Willis 2008: 10)

Kui õpilased püüavad rääkida õpetajaga emakeeles, siis tuleks nende jutt kokkuvõtvalt öelda neile õpitavas keeles. Õpetajal tuleks positiivselt reageerida sellele, mida õpilased ütlevad sihtkeeles, ta ei tohiks näidata välja oma emotsioone, just selliseid, mis võiksid edaspidi põhjustada õpilases ebakindlust ja häbi, mille tulemusel õpilane ei hakkagi enam õpitavat keelt kasutama. Samuti ei tohiks pidevalt õpilaste vigu parandada. Esiteks, segab see õpilaste ladusat ja loomulikku juttu, teiseks, tunnevad õpilased siinkohal ebakindlust oma keeleoskuses ning ei pruugi ka edaspidi püüelda keele ideaalse valdamise poole. Selle asemel, et kiirustada vea parandamisega, võib õpetaja laiendada õpilase öeldud lauset, fraasi jne. Näiteks õpilane ütleb: „*Vaata minu pilt.*“ (näitab oma pilti), võib õpetaja vastata „*Jah, ma vaatan sinu pilti. Kui ilus pilt loomadest. Vaata seda elevanti – ta on tõesti suur. Räägi mulle, keda sa veel loomadest*

oled joonistanud.“ (Paterson, Willis 2008: 10) Tänu sellisele võttele õpilane tajub ise, kus ta tegi vea, oskab ise seda analüüsida ning huvi keele vastu selle tõttu tal ei kao.

2.2. Metoodilised võtted tunni läbiviimiseks

Soovitusi tulemuslikuks muusikatunni läbiviimiseks. Kuna Eesti jaoks on LAK-õppe teema vaid arengufaasis ning õppematerjale ei ole palju sellise tunni tulemuslikuks läbiviimiseks, on autor otsustanud tuua Patersoni ja Willise (2008) tunnikorraldusliku näite, kuidas muuta oma tunnid kohaks, kus õpilased tahaksid õppida, õpiksid ning näitaksid häid tulemusi.

Kuna muusikatunnid võivad vahel lärmakad olla ja mõnikord on õpilastel vaja liikuda, tuleks õpetajal nende asjaoludega arvestada. Siinkohal võiks tuua mõned näited sellest, kuidas muuta tund tulemusrikkaks:

- 1) Õpetajal tuleks alati istuda või seista kohas, mis võimaldaks tal luua silmsidet iga õpilasega. Ringis istumine on ideaalne teatud tegevuste juures, kuid kahjuks pole seda alati võimalik organiseerida.
- 2) Enne tundi on õpetajal vajalik veenduda selles, et kõik tunniks vajalikud muusikariistad ja heliaparatuur oleks kasutuseks valmis.
- 3) Tuleks välja töötada selline strateegia muusika valjususe kontrollimiseks, et õpetajal ei oleks vaja kasutada kõva häält. Võib kasutada ka žeste, selleks et tegevust alustada või lõpetada, kuid sellisel juhul õpilastel tuleks neid märguandeid jälgida ja aru saada, mida nad tähendavad. Sel juhul õpetajal tuleks juba esimeses tunnis õpilastega kokkuleppele jõuda, missugused märguanded mida tähendavad.
- 4) Lõpetuseks tuleks rääkida õpetajatele, kelle klassiruumid asuvad lähedal, sellest, mida te kavatsete teha. Sellisel juhul on nad tolerantsemad kui teavad, miks teie klass on lärmakam kui tavaliselt. (Paterson, Willis 2008: 11)

Need olid vaid mõned näited, mida Paterson ja Willis (2008) oma raamatus esitavad.

Üheks veel tähtsaks momendiks peavad eelnimetatud autorid häälestust. Siinkohal toovad nad 4 näidet:

- 1) Füüsiline soojendus ja hääle soojendus, mis valmistab laulmiseks ette.
- 2) Koordinatsiooniga seotud tegevused, mis lõõgastavad muskleid ja valmistavad ette mängimiseks muusikariistadel.
- 3) Rütmide kordamine, laulmine ja täpne jäljendus.
- 4) Tegevused, mis tagavad pausi kontsentreerimiseks, näiteks, rahunemised selleks, et keskenduda uuele tegevusele. (Paterson, Willis 2008: 12)

Lõpetuseks võib lisada veel kolm soovitusi, mis on muusikatunni andmisel pea kõige tähtsamad:

- 1) Kasutada tegevusi muusikatunnis selleks, et luua võimalusi õpilastel suhelda õpitavas keeles.
- 2) Olles positiivne edendada õpilaste keele- ja muusikalist oskust.
- 3) Veenda õpilasi selles, et keelt ja muusikat võib ka nautida. (Paterson, Willis 2008: 17)

Ühe muusikatunni kirjeldus (C. Baldwini järgi). Muusikaõpetuse sisu varieerub riigiti, mida võib näha ka Baldwini muusikatunni kirjeldusest, mis Eesti muusikaõpetuse kontekstis on vaid üheks väikseks osaks.

Chris Baldwin (2010) soovib kasutada BBC-st saadavat muusikat selleks, et õpilased oskaksid mõista, kust tulevad erinevad muusikastiilid. Kokku on saadaval 13 muusikastiili, kuid Baldwin soovib kasutada neist 7. Oma valikut ta ei põhjenda, kuid tekstist on aru saada, et ta valis need oma eelistuste järgi ning soovib ka teistele oma valikus toetuda oma maitsele. See meetod ei puuduta otseselt eesti keelt, kuid samas on see hea võtte tutvustamiseks kultuuri. Muusikatunnis võib samuti valida mõned muusikastiilid ning leida nende stiilide kajastust eesti muusikas. Samas võib aga tutvuda maailmamuusikaga, mis omakorda aitab õpilastel oma keele- ja kultuurioskusi arendada, kuigi see nõuab õpetaja poolt mahukat tööd, sest kõik materjalid, mis on esitatud BBC poolt, on ingliskeelsed.

Pöördume aga tagasi Baldwini meetodi juurde. Omalt poolt soovib ta kasutada muusikat, mis on pärit Balist, Kamerunist, Indiast, Jaapanist, Põhja-Aafrikast, Mehhikost ja samuti ka indiaanlaste muusika. Valik on väga erksavärviline. Autori arvates on see väga huvitav valik, kuna esindatud kultuurid on niivõrd erinevad, mis

võimaldab õpilastel tutvuda erisuguse muusikaga. Muusika on valitud just ka sellel põhimõttel, et tavaelus puutuvad õpilased vähe kokku kunstiga, mis on pärit näiteks Kamerunist. Selline õppetund aitab õpilastel laiendada oma silmaringi, samuti nõuab selle mõistmine neilt mõningaid kultuuriteadmisi ning selleks, et osata eri muusikastiilide üle arutada, nõuab see ka keeleoskust. (Baldwin 2010)

Baldwin püstitab ka mõned eesmärgid seoses maailmamuusika teemaga - sisu puhul on nendeks: tutvumine maailma eri muusikastiilide ja muusikariistadega; keele puhul: arendada rääkimis- ja kirjutamisoskust ning laiendada õpilaste sõnavara. Baldwinil on täpsel kirjeldatud, kuidas tuleb toimida sellise tunni läbiviimiseks. Tunnis töötavad õpilased maailmakaardiga, selleks, et visuaalselt näha, kus elavad selle muusika esindajad. Samuti vaadatakse tunnis muusikavideoid, mis on saadaval BBC koduleheküljel (vt BBC muusikaõpe) ning täidetakse töölehti. Tunnis võib kasutada ka rühmatööd. Samuti pakub Baldwin võimalust õpilastel ise luua oma muusikat (juhul, kui neil on oskusi), kasutades olemasolevaid muusikariistu. Hiljem võivad nad oma muusikat kirjeldada kas suuliselt või kirjalikult. Autori arvates on selline muusikatund väga mitmekesine ja pakub õpilastele pidevat mõtlemist ja tööd, mis teeb tunni huvitavaks ja täidab oma eesmärgid. Selline tund ei ole mitte ainult muusika ja keele lõiming, vaid siia lisandub ka geograafia (oskus teha tööd kaardiga). (Baldwin 2010)

3. Muusikaõpetuse ja eesti keele kui teise keele õpe Mustvees ja Valgas

3.1. Uuringu eesmärk ja uurimisküsimused

Käesoleva magistritöö raames on uuritud LAK-õpet muusikatunni näitel. On käidud vaatamas kahe vene õppekeele kooli põhikooliklasside muusikaõpetuse tunde ning küsitlenud muusikaõpetajaid. Eesmärgiks oli välja selgitada kuidas toimub eestikeelne aineõpe vene koolides ning uurida, kust õpetajad saavad vajalikku õppematerjali oma aine õpetamiseks ning millist abi nad vajavad ja mida LAK-õppes arvavad (kas õpilaste tulemused ei kannata, kas nad saavad piisavalt enesetäiendust, kas õppematerjale on piisavalt). Üks koolidest asub Lõuna-Eestis, selleks on Valga Vene Gümnaasium ja teine Ida-Eestis, selleks on Mustvee Vene Gümnaasium. Autorile pakkusid huvi just väiksemad koolid, mis ei asu suurlinnades. Põhjendada valikut võib järgmiselt: kuna suuremates uuringutes osalevad pigem suurlinna koolid ja väiksemad koolid jäävad tihtipeale välja, oli huvitav vaadelda just neid koole ning kuidas seal toimib eestikeelne aineõpe. Kuna uuritud koolid on väikesed, siis ka aineõpetajaid ei ole palju, eriti just muusikaõpetajaid. Uuringus osales kaks õpetajat ning 8 ja 9 klassid, kus muusikaõpetust õpetati täielikult eesti keeles.

3.2. Valim

Kokku osales küsitluses kaks muusikaõpetajat, kes andsid oma ainet eesti keeles. Iga kooli puhul vaadeldi kaks klassi, kokku umbes 30 õpilast, kes kõik õppisid muusikaõpetust eesti keeles. Klassid valiti vastavalt nende kättesaadavusele ja valmisolekule osalema uuringus. Õpetajate valik põhines autori enda huvidest tulenevalt. Õpilased otseselt uuringus ei osalenud, õpetajaid intervjueriti ning vaadeldi klassi üldist tööd.

Algselt oli plaanis uurida LAK-õpet gümnaasiumi osas, kuid ühest nendest koolidest 10. klassi enam ei ole ja 11. ja 12. klassi muusikatund on ühendatud, kuid

uuringu ajaks oli muusikaõpetuse kursus lõppenud. Teises gümnaasiumis oli muusikatund vaid 10. klassis. Nende asjaolude tõttu oli autor kohustatud uurima LAK-õpet põhikooli 8. ja 9. klassis (neis klassides, kus muusikaõpetus toimus tervenisti eesti keeles).

3.3. Meetod

Käesoleva magistritöö meetodiks on valitud küsitlus ja vaatlus. Küsitluses esitatud küsimused puudutavad õpetaja taustandmeid, rahulolu, väljastpoolt pakutatavat enesetäiendust, õppematerjale ja metoodilisi põhimõtteid. Küsimusi esitati õpetajatele suuliselt. Õpetajate vastuseid ei lindistatud, kirjutati üles tähtsamat informatsiooni ning tehti märkmeid LAK-õppe kontroll-lehel (Lisa 2). Vaatluse käigus oli eesmärgiks vaadelda, kuidas toimub keele integreerimine muusikaõppesse, kas see oli edukas ning kuidas õpilased eesti keele kasutamisega hakkama said. Vaatluse käigus analüüsiti õpilaste keelekasutust ning õpetaja tuge õpilastele materjali seletamisel.

Tunni algul informeerisid õpetajad õpilasi, et nende tunnis viibib inimene, kes soovib teha uuringut. Keegi õpilastest vastu polnud. Tunnid viidi läbi plaani kohaselt. Seejärel toimus tunnivaatlus, kus autor kasutas eelnevalt ettevalmistatud LAK-õpet puudutava kontroll-lehe (kohandatud Lehtse 2012 järgi) vt lisa 2. Hiljemalt jõudis autor otsusele, et tuleb vaadelda sama kooli veel mingit klassi selleks, et teha kindlmaid ja laiemaid järeldusi. Andmeid koguti rohkem, kui ühest allikast, erinevatel ajahetkedel ja erineva vanusega õpilaste seas. Kõiki oli teavitatud uuringute tulemuste anonüümsusest, mida kasutatakse ainult hariduslikel eesmärkidel.

Andmete kogumine. Andmeid koguti vaatlusest ja õpetajate küsitlustest. Vaatluseks oli ette valmistatud nn LAK-õppe kontroll-leht, kus oli välja toodud LAK-õppe põhimõtted ning nende järgi vaadeldi, kas nende järgimine toimub ainetunnis. Õpetajate jaoks oli ette valmistatud 20 küsimust, millele paluti õpetajatel objektiivselt vastata. Hiljem neid vastuseid analüüsiti. Küsitluse käigus tekkis arutelu, mis omakorda tõi uusi küsimusi, mida küsitluslehel polnud. Küsimused puudutasid õpetajate taustteadmisi, väljastpoolt

pakutavaid enesetäiendusi, õppematerjale ja metoodilisi põhimõtteid. Nii küsimused kui ka LAK-õppe kontroll-leht olid koostatud LAK-õpet puudutavatel põhimõtetel.

Vaatluse käigus püüti välja selgitada kuidas õpetaja annab edasi tunni eesmärged, kas nad on õpilastele arusaadavad, selged ja jõukohased. Kas õpitulemused on määratletud ja mõõdetavad. Samuti vaadeldi tunni sisu, õpilaste keele kasutust, mõtlemisoskust, kultuuri kaasamist õppetundi, kas tunnis kasutatakse aktiivõpet.

Andmete analüüs. Andmeid analüüsiti kooliti, kuna uuringus osales vaid kaks kooli, ei saa tulemusi üldistada. Peale küsitluse läbiviimist analüüsiti tulemusi ja võrreldi need kahe kooli vahel. Analoozne toiming puudutas ka tundide vaatlust. Peale andmete analüüsi tehti kokkuvõtte ning püüti jõuda järeldusteni ning vajaduse korral anda soovitusi edaspidiseks resultatiivseks tööks.

3.4. Vaatlustulemuste analüüs

Vaatluse käigus analüüsiti õpetamise eesmärged ja õpiväljundeid, aine sisu, kommunikatsiooni ja keelekasutust, õpilaste mõtlemisoskust, kultuuri kaasamist aineõpetamisse ning aktiivõpet kasutamist tunnis. Kokku oli külastatud neli muusikaõpetuse tundi neljas eri klassis (kaks tundi ühes koolis, kaks tundi teises). Vaatluses kasutati eelnevalt ettevalmistatud LAK-õppe kontroll-lehte, mis oli jagatud seitsmeks osaks. Järgneval tuleb analüüs nende osade põhjal.

3.4.1. Õpetamise eesmärgid ja õpiväljundid

Selle osa eesmärgiks oli välja selgitada kas õpetaja räägib tunni algul õpilastele eesmärkidest, kas nad on mõistetavad. Kas õpiväljundid on määratletud ja kas nad on mõõdetavad.

Esimese muusikatunni ajal Valga Vene Gümnaasiumis oli kohe näha, et õpetaja oskab rääkida tunni eesmärkidest, seletada nad kõik õpilastele arusaadavalt ära. Kohe oli tunda, et õpetaja oli tõesti eesmärgid tunni koostamisel püstitanud, kuna need olid kindlad, selged ja täidetavad. Oli selliseid õpilasi, kes ei saanud hästi aru, mida mõni eesmärk neilt nõuab, kuid õpetajal oli koheselt selle peale talle seletus olemas, mis muutis õpilase jaoks eesmärgi arusaadavaks. Tunda oli, et õpilaste jaoks polnud eesmärkide nimetamine tunni algul mingi uudis, kuna oli näha, et just seda nad ootasidki. Minu, kui LAK-õppe uurija jaoks, oli see väga positiivseks jooneks, kuna oli kohe aru saada, et selles koolis kehtivad tõepoolest LAK-õppe reeglid ka praktiliselt, mitte ainult paberil. Käesoleva tunni eesmärgiks oli tutvuda maailmakuulsate heliloojatega. Õpilastel tuli eelnevalt koostada esitlus etteantud heliloojast, kus oleks info muusiku eluloost, huvitavatest faktidest, kuulsamatest teostest ning muusikafailist, et ka teised õpilased saaksid kasvõi natukene tuttavaks selle heliloojaga. Sama kehtis ka Mustvee Vene Gümnaasiumi muusikaõpetaja kohta, kes oli valmis seletama õpilastele õpieesmäärke, mis olid korrektsed, täidetavad ja õpiväljundid mõõdetavad. Mõlemas vaadeldud klassis kasutas õpetaja sissejuhatuseks eelmises tunnis õpitu meenutamist, arutlemist selle üle. Mõlemas tunnis võis jälgida sissejuhatust uude teemasse, kas mõningate näidete toomisega või eelnevalt õpitu meenutamise. Tänu sellisele võttele toetus õpetaja õpilaste varasematele kogemustele ja oskustele. Esimese tunni teemaks oli maailma rahvaste muusika ja selles tunnis käsitleti Austraalia muusikat. Teise tunni teemaks olid maailma muusikastiilid ja käsitleti kantrimuusikat.

Teiseks uuritavaks momendiks olid õpiväljundid. Ka need olid mõlemas koolis ära nimetatud. Kuna tänapäeval on Eesti koolid väga arenenud, on igas klassis olemas sensortahvel, mis suuresti aitab õpetaja tööle kaasa. Ka Valga kooli muusikatunnis võis jälgida pakutava tehnoloogia kasutust õpetaja poolt. Kogu tundi puudutav info oli tahvlil PowerPointi formaadis üleval. See aitas just neid õpilasi, kes on natukene

aeglasemad ja uue info arusaamiseks ja vastuvõtmiseks vajavad rohkem aega. Seetõttu võisid nad nende jaoks olulist infot tahvlilt üle lugeda. Mis puutub õpiväljunditesse, siis olid need minu jaoks üsnagi mõõdetavad: „*Teema läbimisel õppija: teab mõnesid maailmakuulsaid heliloojaid, oskab ühest neist pikemalt rääkida, oskab anda hinnangut, oskab teha järeldusi, oskab avalikult esineda*“. Erinevalt esimesest koolist, ei kasutanud teise kooli muusikaõpetaja eesmärkide ja õpiväljundite nimetamisel sensortahvlit. Kuna selles koolis on klassid väikesed, siis ei teki õpetajal nii suuri raskusi, et paar korda õpiväljundid üle korrata. Nagu eelpool juba öeldud oli, tundusid õpiväljundid üsnagi mõõdetavad.

Võrreldes teise muusikatunniga Valgas, võib näha väikest erinevust eesmärkide sõnastamisel. Kuna tegemist oli vanema klassiga, siis õpilased püüdsid pidevalt õpetajat proovile panna, esitades konksuga küsimusi eesmärkide kohta. Kõige populaarsemaks küsimuseks osutus järgmine: „Mida me sellega elus peale hakkame?“. Õpilasti tõesti huvitas see, milleks neil teada mingeid muusikariistu, kuidas seda teadmist elus rakendada, nimetades enamiku muusikariistadest üldse mõttetuteks ja tänapäeva elus vananenuks ja tulututeks. Huvi äratasid neis vaid trummid, kitarr ja süntesaator. Õpetaja oskas põhjendada seda sellega, et võib-olla pole need muusikariistad õpilaste jaoks tõesti vajalikud, kuid nende tundmine laiendab nende silmaringi, avab nende jaoks kultuuri eripärasusi ja –pärandit. Kuigi tunni teemaks ei olnud otseselt muusikariistade õppimine, seostus käesoleva tunni eesmärk õpilastel just sellega. Nagu ka eelmise klassi puhul oli kogu tunni info sensortahvilil üleval. Näha oli, et mõned õpilased kirjutavad selle ülesse ka oma vihikutesse, mida eelneva klassi puhul ei olnud. Põhjendasin seda sellega, et need õpilased on vanemad, seetõttu tahavad, et neil oleks alati tunnieesmärk ja õpiväljundid silme ees, kuid samas võib seda tõlgendada ka nii, et õpilased kirjutasid selleks, et õpetaja arvaks, et nad teevad tublisti tööd.

Sama kooli teise tunni eesmärgiks oli tutvuda kahehäälsuse rakendamisega laulmises. See nägi ette õpetaja seletust, mis see on, videote vaatamine, kus saab jälgida kahehäälsuse kasutust ning laulmine, kus saab juba ise ennast proovile panna. Õpitulemused olid järgmised: teab, mis on kahehäälnelne laulmine, oskab laulda kasutades kahehäälsust. Õpitulemused on muidugi raskesti mõõdetavad, kuna õpilastel on erisugused muusikalised oskused ning neid ei saa mõõta ühe kriteeriumi alusel. Samuti

on õpetajal raske objektiivselt õpilasi hinnata, kuna jällegi ei pruugi kellelegi see kahehäälneline laulmine sobida. Samas saab aga hinnata õpilaste teoreetilisi oskusi selle teemaga seoses, mis on juba mõõdetavad. Tõesti sellise teema puhul on raske leida mõõdetavaid õpitulemusi, kuid saab kasutada kujutlevat hindamist.

Mis puutub Mustvee kooli, siis olid tunnid seal üsnagi sarnased. Õpetaja kasutatud meetodid mõlemas tunnis ei erinenud eriti palju, kuna ka õpilased olid sarnased. Kõige suurem klasside vaheline erinevus oli see, et noorema klassi õpilased olid tunnis lärmakamad ja püüdsid alati oma sõna õpetaja jutu vahele öelda. Muidugi selline asjaolu on mõistetav. Tegemist oli viimase tunniga, kõik tahtsid kiiresti koju saada, kuid samas võib pidada seda õpilaste hüperaktiivsuseks, kui nad ei saa ühe koha peal püsida. Selleks aga olid õpetajal mõned võtted, et õpilasi panna tööd tegema. Sellest aga natukene hiljem.

3.4.2. Aine sisu

Käesolevas alapeatükis tuleb juttu muusikaõpetuse tunni sisust. Kuidas õpetaja annab edasi tunni uut materjali, kas see on õpilastele eakohane, arusaadav ja vastuvõetav. Vaadeldi just seda, kuidas õpetaja oskab uut materjali seletada, kuidas õpilased võtavad seda vastu, kas ja millised raskused neil tekivad uue teema arusaamisega.

Kuna Valgas toimus ühes klassis õpilaste ettekannete esitlemine, siis polnud võimalik jälgida õpetaja teema seletamist, kuigi esitluste vahel võttis ka õpetaja sõna. Kui esitlusest jäi midagi arusaamatuks või siis hoopis jäi midagi tähtsat mainimata, siis täiendas õpetaja neid esitlusi. Selles osas sai jälgida rohkem õpetaja tagasisidet, kui aine sisu seletamist. Samas võis vaadelda kuidas õpetajad annavad edasi uut materjali. Huvitavaks momendiks võib pidada seda, et õpilaste vahel tekkis ka arutelu, kus võtsid sõna mõned muusikaga rohkem seotud inimesed (nad õpivad lisaks kas muusikakoolis või laulustuudios), täiendades oma kaasõpilasi, parandades neid ja andes ka soovitusi edaspidiseks. Kuna tegemist ei ole gümnaasiumi klassiga, siis minu jaoks oli selline asjaolu vägagi huvitav. Samuti peaks ära märkima ka seda, et kogu protsess, nii ettekannete esitlemine, kui ka õpilaste omavaheline ja õpetaja/õpilaste vaheline arutlus

toimus läbinisti eesti keeles. See väärrib kiitust. Kooli minnes oletasin, et kogu suhtlus toimub emakeeles, eriti veel omavaheline, kuid selle tunni vältel olin positiivselt üllatunud, kuna minu oletused olid väärad ja tegu oli äärmiselt andekate õpilastega, kelle keeleoskus on vägagi heal tasemel.

Järgmises klassis saab juba vaadelda aine sisu õpetamist, kuna seal oli teemaks kahehäälsus ja selle rakendamine laulmises. Nagu juba eelnevalt mainitud oli, seletas õpetaja kõigepealt mida see tähendab, järgnevalt vaadati teemakohaseid videoid ja peale seda pandi ka ennast kahehäälses laulmises proovile. Õpetaja sõnul oli käesolev teema mõeldud mitmeks tunniks. Hiljem oli õpetajal plaanis minna õpilastega kooliaulasse ja juba seal proovida laulda kahes hääles, kuulates oma kõrvaga kogu seda häälte kaja ja iludust. Olin osaliseks vaid ühes tunnis, seetõttu saad kommenteerida ainult seda, kuidas toimus uue materjali seletamine.

Algul näitas õpetaja videot, kus toimus laulmine kahes hääles. Selle lõppedes küsis õpetaja õpilastelt millega võib tegu olla. Aktiivsemad õpilased hakkasid kohe sõna võtma. Võrreldes eelmise klassiga oli tunduvalt märgata, et keeleoskus jääb madalamale tasemele, kuna sõna võeti peamiselt emakeeles, teineteisest üle karjudes. Õpetaja kasutas aga õpetamiskeeleks eesti keelt, kasutades emakeelt vaid siis, kui õpilasel oli tõesti arusaamatu tema ütlus, kommentaar või märkus. Aga nüüd siis lähemalt uue materjali edasi andmisest. Nagu see tavaliselt on, toimus see tund osaliselt loengu vormis – õpetaja rääkis, näitas sensoritahvlil esitlust, seletas ja õpilased kuulasid ja kirjutasid tähtsat informatsiooni üles. Selles tunnis oli õpetaja rääkimisosakaal õpilaste omast palju suurem, seda võib määratleda järgnevalt: õpetaja 70% ja õpilased 30%. Kuid samas see oli selline teema, mis nõudis õpetaja rohket rääkimist ja õpilaste kuulamist. Samas oma seletuste ajal, küsis õpetaja alati kas oli kõik arusaadav, kas on kellelgi küsimusi jne. Tähelepanuväärne oli see, et uus materjal ei olnud keeruline, enamik sõnu olid juba õpilastele tuttavad. Õpetaja oli tublisti oma töö ära teinud. Viimasel esitluse slaidil oli sõnade loetelu, mida õpetaja pidas tähtsaks ja õpilaste jaoks kõige suurimaid raskusi tekitavaks. Õpilastel tuli oma sõnadega seletada mida need sõnad tähendavad, samuti oli vaja need lausetes kasutada. Ainult peale seda tõlkisid kõik koos need sõnad oma emakeelde. Selline võte on väga hea, kuna esiteks jäävad need sõnad õpilastele paremini meelde, teiseks selline tegevus arendab õpilastes

harjumust uusi sõnu eesti keeles endale seletama, mitte kohe emakeelde tõlkima, mis omakorda parandab nende keeleoskust ja rikastada oma keelepagasit.

Mustvee Vene Gümnaasiumi puhul võis vaadelda natukene rohkem õpetaja osalust tunnis. Kuna esimese klassi tunni teemaks oli Austraalia muusika, siis tuli õpetajal sellest ka lähemalt rääkida. Selles tunnis oli kasutatud hulgaliselt muusikalist materjali, tutvustamaks õpilastele, mida kujutab endast ette Austraalia põliselanike muusika. Samuti näitas õpetaja ka videoid Youtube.com veebileheküljelt. Tänu sellele said õpilased mitte ainult kuulda ühe või teise muusikariista häält, vaid ka nähe kuidas see näeb välja. Just videomaterjalide kasutamine muusikatunnis on väga asjakohane ja kasulik ning teisest küljest haarab õpilaste tähelepanu, kuna Youtube.com ongi see koht, millega õpilased on tavaelus tihedas kontaktis. Kuna tegemist oli Austraaliaga, siis on aru saadav, et seal eesti keel ei ole esikohal, seetõttu laulud, mida käsitleti tunnis olid ingliskeelsed. Huvitavaks ülesandeks oli ingliskeelse laulu tõlkimine eesti keelde. Õpilased harjutasid nii eesti keelt kui ka inglise keelt. Selles tunnis toimus suur lõiming ajaloo, geograafia, inglise ja eesti keelega. Igast küljest oli käesolev tund rikkalik erinevate ülesannete poolest. Mis valmistas erilist huvi oli see, et tunni teises pooles tuli õpilastel teha väike näidend nagu seda teevad Austraalia aborigeenid. Osadel õpilastel tuli teha puuduva muusikariista häält, osadel mängida olemasolevatel pillidel, osa laulis ja osa tantsis. See näis huvitav ning õpilastele meelepärane olevat. Nagu eelpool sai mainitud, et õpetajal oli aktiivsete õpilaste jaoks üks võte, siis võib kindlalt öelda, et käesolev ülesanne pani õpilasi töötama ja oma rolli täitma.

Sama kooli teises tunnis oli teemaks kantrimuusika. Ka siin leidis palju huvitavaid meetodeid selleks, et õpilastes huvi äratada. Nagu ka eelmises tunnis, nii ka siin kasutas õpetaja hulgaliselt muusikamaterjali ja videoid. Jällegi tegemist oli teemaga, mida õpetaja seletas õpilastele, tõi näiteid. Nagu ka eelmises tunnis, siis kantrilaulud on pigem ingliskeelsed, siis ei saa jällegi eesti keelest palju rääkida. Kuid ka sellest olukorrast oskas õpetaja välja tulla. Ta valis eestikeelse laulu „Miku ja Manni“ ning andis õpilastele ülesandeks laulda seda laulu kantristiilis. Selline eksperiment õnnestus väga hästi. Selle kõrvalt said õpilased tutvuda ka eesti artistidega, kelle loomingus esineb ka kantrilaule.

Mõlema tunni ühiseks jooneks oli see, et õpetaja tõi välja kõik tundmatud sõnad või siis sõnad, mis võiksid valmistada raskusi õpilaste jaoks. Need sõnad tuli õpilastel algul ise seletada ja emakeelde tõlkida ning alles siis, kui õpilastel jäi midagi arusaamatuks või nad ei teadnud sõnu, seletas õpetaja need eesti keeles ära ja kui oli vajalik, siis tõlkis need vene keelde ära. See oligi koolide suurimaks ühiseks jooneks.

3.4.3. Kommunikatsioon

Selles alapeatükis vaadeldakse õpilaste keelekasutust tunnis, õpilaste omavahelist suhtlust ja õpetaja/õpilaste vahelist suhtlust. Tunni vaadeldi lähtudes mõnedest küsimustest: Kas õpilased on kaasatud suhtlusesse? Kas on olemas piisavalt võimalusi õpilastel keelt praktiseerida? Kas juhised on selged? On õpetaja küsimused õpilaste keeleoskustasemel? Kas uued mõisted on esitatud selgelt?

Analüüsid õpilaste keelekasutust oligi ette arvata, et see võib suuresti varieeruda. Valga Vene Gümnaasiumi esimeses vaadeldud klassis suhtlesid õpilased pidevalt nii omavahel, kui ka õpetajaga, kasutades selleks sihtkeelt, kusjuures keeleoskus oli heal tasemel, mida ei saa öelda järgmise klassi kohta, kus õpilased kasutasid suhtluskeeleks emakeelt. Mustvees oli mõlema klassi tase üsnagi hea, kuna oli võimalik jälgida õpilaste püüdlust kasutada eesti keelt, isegi kui mõni konstruktsioon neile võõras oli. Valga kooli kohta seda öelda ei saa, kuna õpilased ei kasutanud eesti keelt siis kui nad kahtlesid, vaid läksid üle kohe vene keelele. Samas emakeele kasutus võib olla tingitud sellest, et nende tunnis viibis võõras inimene ja võib-olla häbenesid õpilased kasutama eesti keelt. See järeldus tuli sellest, et nende õpetaja rääkis mulle, et tavaliselt räägivad nad ikkagi eesti keeles, vahest juhtub, et lähevad üle emakeelele, näiteks kui on vaja avaldada oma emotsioone, mida õpetaja arvates on kergem teha emakeeles ja õpilaste enese jaoks arusaadavam. Suhtluse poole pealt võis jälgida seda, et õpilased olid igati kaasatud keelt kasutama: õpetaja poolsed küsimused, kommentaarid, õpilaste märkused, kaasõpilaste hinnang jne. Esimeses vaadeldud tunnis oli muidugi õpilaste suhtlemisosakaal märgatavamalt suurem kui teise klassi tunnis, kuna tegemist oli oma esitluste ettekandmisega. Sellise ülesande kaudu on võimalik

panna õpilased rääkima, kuna igal inimesel on oma arvamus ja ta tahab seda kindlasti väljendada. Teises vaadeldud tunnis oli kindlasti õpilaste keele kasutamine piiratud just seetõttu, et tegemist oli tunniga loengu vormis, kus rääkis pigem õpetaja, õpilased vaid küsisid vahele midagi, mis jäi neile arusaamatuks, kuid oma keelt nad said kasutada laulmises (lauluvalik oli mitmekesine, sealt ei puudunud ka eesti muusika klassika).

Nagu oli juba eelnevalt mainitud, siis võimalusi keelekasutuseks tunnis on mitmekesiseid. Alustades küsimustega ja lõpetades laulmisega. Kindlasti oleneb kõik tunnitemast, kuna mõni teema on just selline, kus õpilaste rääkimisoskuse arendamine jääb napiks või isegi tagaplaanile. Mõni teema jällegi nõuab õpilastel suuremat aktiivsust.

Kõik tunnis nähtud ja kuulud juhised, mis olid antud õpilastele, tundusid mulle selged, kuid jäid vahepeal arusaamatuks õpilastele. Seda oli märgata just teises vaadeldud tunnis, kus õpilaste keeleoskus oli kesine. Kindlasti ei pruugi olla just see põhjuseks, kuna oli märgata õpilastes veel mingisugust tagasihoidlikkust või isegi häbenemist. Samas ei saa öelda, et õpetaja seletused ei olnud eakohased või valesti sõnastatud. Kõik juhised olid korrektsed, lühikesed ja arusaadavad. Sama puudutab ka küsimusi, mis olid õpetaja poolt tunnis esitatud. Ei esinenud selliseid, mis peaksid tekitama arusaamisega raskusi. Need olid sobilikud ja korrektsed. Õpilased oskasid alati vastata või oletada, mis vastus võiks olla õige. Õpetaja poolt antud mõistetega võis kokku puutuda vaid teises vaadeldud tunnis. Nagu varasemalt öeldud oli, tegi õpetaja tubli tööd, kuna tundmatud sõnad olid viimasel slaidi peal esile toodud. Seal olid eraldi ära toodud ka uued mõisted, mis olid arusaadavas keeles ära seletatud. Oli näha, et seletused ei pärine kusagilt teadustekstist, vaid on vastavalt õpilaste vanusele kohandatud. Samuti olid ära toodud terminid, mida õpilased on juba õppinud, need olid seal kordamiseks.

Huvitav oli vaadelda kaks nii erinevat tundi ühes ja samas koolis, kus ühes neist oli õpilaste suhtlus ülekaalus, teises võis näha õpilaste kuulamis- ja mõtlemisoskuse kasutamist.

Teise kooli puhul ei olnud klasside vaheline keeleoskustase nii erinev nagu esimeses koolis. Tunnis oli aga õpetaja see, kes rääkis rohkem, kuna jällegi teema nõudis seda. Samas kasutasid õpilased pidevalt eesti keelt, vaid üksikjuhtudel rääkisid

emakeeles (rühma- ja paaristöö). Mõlemas tunnis võis jälgida õpilaste keeleteadust oma arvamuse väljendamisel, arutluses osalemisel ja hinnangu andmisel. Siin koolis oli pinkide paigutus väga huvitav. Pinkidest oli moodustatud poolring, mis soodustas teineteise nägemist, kuulmist ja lihtsustas koostöö tegemist, kuna ei tekkinud selliseid olukordi, kuna õpilastel tuleks ühest klassiotsast teise liikuda, mis ühteaega säästab ka aega, mida tunnis niigi napib. Kuna tegemist on nii muusika kui ka eesti keele kabinetiga, siis ei puudunud seintelt ka abimaterjal (nt käändsõna vormid, i-minevik, kindla kõneviisi olevik jne). See aitab õpilastel vajaduse korral piiluda plakatile ja meenutada õpitut.

Suureks plussiks oli see, et õpetaja lõi väga palju muusika ja eesti keele tundi. Ta tuletas muusikatunni ajal õpilastele meelde seda, mida nad olid äsja eesti keele tunnis õppinud (nt -ma- ja -da-infinitiivi kasutamine, tagasõnad jne). Selline võte aitab õpilastel meelde tuletada, mida nad on juba õppinud, kui ka kinnistada õpitut.

Selle alapeatüki kokkuvõtteks võib öelda, et mõlemas koolis on õpilastel mitmekesiseid võimalusi kommunikatsiooniks ja keeleoskuse arenguks. Samuti võib ära märkida ka seda, et õpilaste keeleoskus on piisav, et muusikat eesti keeles õppida.

3.4.4. Õpilaste mõtlemisoskus

Selles alapeatükis vaadeldakse õpilaste oskust omandada uut materjali, töödelda uut informatsiooni, luua seoseid õpitu ja varasemate kogemustega.

Siin võib vaadelda pigem Valga Vene Gümnaasiumi teist vaadeldud tundi, kuna just siin oli rohkem selliseid momente, kus õpilastel tuli kasutada oma mõtlemisoskust. Ära märkimist vajab asjaolu, et Valga koolis tunnis antud küsimused või probleemülesanded olid sellele klassile eakohased. Näha oli, et õpilastele on need arusaadavad ja pakuvad huvi. Kahe klassi näitel võib teha järelduse, et neile meeldivad ülesanded, mis nõuavad mõtlemist. Oli võimalik jälgida, kuidas õpilased hakkavad uut informatsiooni töötlema, kõik niivõrd erinevalt, kasutades selleks eelnevalt õpitut või enda kogemust. Võis jälgida, kuidas õpilased omandavad uut informatsiooni, seletavad kuidagi seda endale ja siis kasutavad seda eesmärgipäraselt. Seetõttu võib julgelt öelda,

et siin koolis oskavad õpilased kasutada oma mõtlemisoskust ja õpetaja suunab neid õigesti seda tegema.

Mustvee koolis võib siin vaadelda mõlemat tundi, kuna mõlemas olukorras oli ülesandeid, mis nõudsid õpilastelt mõtlemist. Esimeses tunnis oli see etendus, kus igal õpilasel tuli oma rolli sisse elada, mõelda, kuidas seda võimalikult lähedaselt aborigeenide esitleda. Teises tunnis tuli oma mõtlemisoskusi kasutada just selleks, kuidas tavalist laulu kantristiili muuta ja veel laulda. Just sellised võtted, mis nõuavad õpilastelt suuremat pühendumist aitavadki suurendada motivatsiooni ja tahta eesti keelt õppida.

3.4.5. Kultuur ainetunnis

Käesolevas peatükis analüüsitakse kas ja kuidas on kultuur integreeritud aineõppesse. Kas oli võimalik seostada õpitavat teemaga eesti kultuuriga, kuidas seda teostati? Kas oli võimalik jälgida ka kultuurierinevusi? Kas sai leida seoseid õppimise ja reaalse elu vahel?

Vaadeldud tundides nii Valgas kui ka Mustvees võis väga hästi näha just kultuurilisi erinevusi. Esimeses tunnis Valga koolis oli seda rohkem märgata, kuna see tund oli läbinisti seotud kultuuriga, siis võib kindlalt öelda, et selles tunnis oli kultuur uue materjali õppimisse kaasatud. Tunnis sai tutvuda eri rahva kultuuridega, nii eesti, vene, saksa, austria, kui ka paljude teiste rahvaste omaga. Kuna tund kestab vaid 45 minutit, siis ei saanud õpilased selles tunnis kultuurierinevusi analüüsida, kuid mõned märkused erinevuste kohta küll esinesid, õpilased ise võrdlesid üht või teist kultuurile omast joont, võrreldes esinevaid jooni vene ja eesti kultuuriga. Samuti võis jälgida esinevaid seoseid õpitu ja tänapäeva vahel. Kuna heliloojatest esines ka eesti meistreid, siis said õpilased ettekujutuse tolle aja muusikutest ja võisid tuua paralleele tänapäevaga. Erinevused on kolossaalsed, sama puudutab ka muusikat. Kui vanasti oli muusika midagi kõrgkultuurist, siis tänapäeval on see rohkem rahvalähedane.

Teises sama kooli vaadeldud tunnis oli kultuuri osakaal pisut väiksem, kuid võis samuti jälgida, kuidas oli kultuur kaasatud muusika tundi. Õpetaja muusikavalikus ei

puudunud repertuaari ka eesti lauludest. Samas oli võrdluseks ka teiste kultuuride kahehäälnelaulmine. Õpilastel oli võimalik kuulata muusikas esinevaid kahehäälsuse erinevusi, mis tulenesid keelest, eeskätt keeles olevatest häälikutest. See häälikuline erinevus tegi iga rahva kahehäälnelaulmist omapäraseks ja kordumatuks. Selline võrdlus aitas õpilastel tunnetada, et laulu omapära ei olene nii palju lauluoskusest kui iga rahva keele ainulaadsusest.

Mustvee Vene Gümnaasiumi puhul saab jällegi rääkida suurest kultuuri kaasamisest tundi. Kuna tegemist oli eri rahvaste muusika ja muusikastiilidega, siis oli hulgaliselt võimalusi võrrelda neid tänapäevaga. Teises tunnis tutvuti ka eesti kantrimuusikaga, mis aitas õpilastel luua paralleele eesti ja võõramaise kantrimuusika vahel. Aitas näha erinevusi nt Ameerika ja Hollandi kantristiilide vahel. Esimeses tunnis eriti palju võrdlusi ei toodud, välja arvatud Austraalia aborigeenide ja araabia ning juudi muusika vahel. Kuna aga tegemist on absoluutselt erinevatest muusikastiilidest, siis otseselt neid võrrelda ei saa. Samas aga aitab selline võrdlus näha erinevusi ühe ja teise kultuuri rahvamuusika vahel, mis omakorda loob õpilastes mingit ettekujutlust ühest või teisest kultuurist.

Muusikatund on kindlasti selline aine, kus saab kultuuri kaasata suures mahus. Kuna muusika on ise osa kultuurist, siis tunni läbiviimine on peaaegu võimatu, ilma selle kaasamist õpetamisse. Kindlasti mõned teemad on jällegi sellised, kus mingi põhjuse tõttu pole õpetaja võimalik näidata paralleele mõne teise kultuuriga, kuid siiski neid esineb vähe.

3.4.6. Aktiivõpe ainetunnis

Aktiivõppe rakendamisel õppimises on tunnis olukord, mil õpilastel on vaja rääkida, teha järeldusi, kasutama oma mõtlemisoskuseid, kuulama ja kirjutama. Sellise tunni käigus õpilased omandavad uusi teadmisi läbi aktiivset osalemist tunnis. Õpetaja on sellises situatsioonis suunaja, toetaja ja juhendaja, tema roll jääb tahaplaanile, esiroll on õpilastel. Sellise tunni läbiviimisel tuleb arvestada sellega, et ülesanded peaksid olema elust, st autentsed. Samuti tuleb eelistada rühmatööd, mitte iga õpilase individuaalset

tegevust. Heaks näiteks võib tuua arvuti ja interneti kasutust tunnis. (Aktiivõppe meetodid)

Käesolevas alapeatükis vaadeldakse kas tundides kasutatakse aktiivõpet, kuidas ja milliseid vorme.

Valga Vene Gümnaasiumi esimeses vaadeldud tunnis oli väga hästi näha aktiivõppe meetodeid, mis ei puudunud ka Mustvees. Valga õpilased tegid esitlusi, kuulasid, tegid endale märkmeid, mõtlesid kaasa, kommenteerisid ja andsid hinnanguid. Samuti oli õpetaja roll toetada, suunata ja olla neile juhendajaks. Õpilased olid need, kes lõid tunni, kes õpetasid teistele oma teadmistest lähtuvalt käsitletud teemat. Õpetaja aga oli see, kes vajadusel täiendas neid, mitte see, kes andis neile kogu infot edasi. Seetõttu võib järeldada, et õpilased rääkisid tunnis tunduvalt rohkem kui seda tegi õpetaja. Teises tunnis oli samuti aktiivõppe jooni, kuid mitte nii palju nagu esimeses. Õpetaja roll tunnis oli esiplaanil, ta oli pigem info edastajaks, kui suunajaks ja toetajaks, kuid ka neid jooni tunnist ei puudunud. Kuna teooriale järgnes praktiline pool, siis said õpilased rääkida, kuulata ja teha aktiivselt ülesandeid, nende puhul oli see laulmine. Kuid lõppkokkuvõtteks rääkis õpetaja tunnis rohkem kui õpilased. Selle tunni kontekstis on aga see normaalne, kuna õpetaja peab ikka õpetama ka, mitte ainult toetama ja suunama.

Mis puudutab keele kasutust ja sisu, siis olid need mõlemad esimeses tunnis kaasatud. Õpilased esitasid oma kaasõpilastele uut infot, kasutades selleks sihtkeelt. Teised õpilased kasutasid kommentaaride tegemiseks samuti sihtkeelt. Seetõttu oli tund nii keele kui aine õppimine ja täiendamine. Nagu ka esimeses tunnis, nii ka teises, olid õpilased aktiivselt ainet omandamas kui ka keelt täiendamas. Nagu eelpool oli juba mainitud, siis ei puudunud sellest tunnist emakeele kasutus, kuid oli pigem omavahelises vestluses ja emotsioonide väljendamisel. Kokkuvõttes olid aga mõlemad tunnid heaks LAK-õppe näiteks, kus õpiti nii keel kui ainet, esines erinevusi vaid osakaalus.

Kuna aktiivõppe soodustab koostööd, siis tuleks vaadeldud tunde analüüsida ka sellest aspektist. Esimeses vaadeldud tunnis koostööd ei olnud, kuna tund on niigi lühike ja kui õpilased teevad selle jooksul mingit rühmatööd, siis nad kas ei jõu, ei saa millestki aru või lihtsalt ei hakka oma kaasõpilaste esitlusi kuulama, jõudmaks teha neile antud ülesandeid. Samas on ka selline võimalus, et peale esitluste tegemist, tuleb

õpilastel rühmatöös täita mingeid ülesandeid, mis puudutavad esitlusi. Seda muidugi on võimalik teha vaid siis, kui selleks on aega. Kuna aga tänapäeval on õpetatavate teemade arv nii suur, et seda aega ei pruugi ollagi. Teises tunnis võis jälgida ka koostööd. See ei olnud muidugi õpetaja poolt määratud, kuid peale uue informatsiooni teadasaamist, koopereerusid õpilased ise rühmadesse ja hakkasid kuuldu ja nähtu üle vestlema. Õpetajal tekkiski kohe mõte, et selles tunnis õpilased ise avaldavad soovi koostööks ning palus neil jaguneda pooleks ja ise otsustada, kes laulab esimeses hääles ja kes teises. Muusika tunnis laulmine on tegelikult iseenesest mingi koostöö, kuna laulmine toimub kogu klassi kaasates.

Mustvee kooli puhul võib jällegi rääkida aktiivõppe kasutusest. Kuna mõlemas tunnis tehti loovtöid, mis nõudsid õpilaste otsust osalust, siis kaasas see ka aktiivõpet. Mõlemas tunnis olid õpilased teises tunni pooles loojateks, õpetaja aga suunajaks ja juhendajaks. Esimeses tunni pooles oli muidugi õpetaja roll esiplaanil, kuid seda nõudis tunni teema. Prioriteetseks keeleks oli ikkagi eesti keel, vaid üksikjuhtudel kasutasid õpilased oma emakeelt, mida ka õpetaja lubas (nt olukorrad, kus tuli oma arvamust avaldada või siis rääkida oma emotsioonidest).

Mis puutub koostöösse, siis mõlemad tunnid nõudsid ka seda. Töölehed, mida õpilased täitsid tunni esimeses pooles olid mõeldud paari peale. Samuti ka tundide teises pooles tegid õpilased koostööd: esimese tunni puhul selleks oli näitlemine, teises laulmine.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et mõlemas koolis olid tunnid positiivsed, kuid tunni sisu ei olnud täielikult LAK-õppe metoodikale vastav. Esines küll LAK-õppe metoodikale vastavaid elemente, kuid mitte täies mahus.

3.5. Küsitlustulemuste analüüs

Käesolevas peatükis analüüsitakse mõlemas koolis tehtud küsitlusi. Küsitluses osales kaks muusikaõpetajat. Küsimused puudutasid õpetaja taustteadmisi ja kogemusi, väljastpoolt pakutavat enesetäiendust, õppematerjale ja metoodilisi põhimõtteid. Kokku oli valmistatud 20 küsimust. Õpetajad oli nõus lahkesti küsimustele vastama. Enne küsitlust õpetajaid informeeriti anonüümsusest ning tulemuste kasutamist vaid hariduslikel eesmärkidel.

3.5.1. Õpetaja taustandmed ja kogemused

Selles alapeatükis vaadeldakse õpetajate taustandmeid, kogemusi, teisi eesti keeles õpetatavaid aineid ja aega, mil õpetajad õpetavad eesti keeles.

Valga vene Gümnaasiumi õpetaja annab eesti keeles vaid muusikaõpetust, kuid tuleb ette ka selliseid olukordi, kus õpetajal tuleb asendada mõnda puuduvat õpetajat. Eesti keeles on see õpetaja õpetanud juba umbes 15 aastat. Kuna koolis on eesti keele aineõpet juba ammu rakendatud, siis oli ka muusika üks nendest, mida valitud klassidele eesti keeles õpetati. Mustvee Vene Gümnaasiumi õpetaja annab peale muusikaõpetuse eesti keeles veel ka kirjandust ja eesti keelt. Eesti keeles on õpetaja õpetanud juba üle 10 aasta. Esimese õpetaja kogemus näitab, et õpilaste eesti keele oskus on üldkokkuvõttes paranenud, kuid ka varem on olnud hästi andekaid õpilasi, kelle keeleoskus oli niigi kõrgel tasemel. See näitab, et õpilaste huvi oli ka varasematel aegadel eesti keele vastu suur, siis kui eestikeelne aineõpe polnud veel kohustuslik. Õpetaja sõnul on ta rahul õpilaste keeleoskusega, samuti ka muusika mahuga tema koolis. Mustvee kooli õpetaja sõnul ei tekkinud õpilastel suuri raskusi seoses üleminekuga eestikeelsele aineõppele. Eelmise õppeaasta alguses olid raskused motivatsiooni langusega, kuid see oli ajutine ja nüüdseks on õpilased valmis eesti keeles õppima. Märkimist väärib asjaolu, et mõlemad õpetajad pooldavad muusika õpetamist eesti keeles. Samas ei keela õpetajad rangelt vene keele kasutust tunnis, kuna eelduseks on õpilaste tahe ja motivatsioon eesti keele kasutamiseks tunnis. Mainimata ei jäänud ka

asjaolu, et muusika õpetamine eesti keeles on õpetajate arvates mõttekas, kuna aine soodustab palju suhtlust, arutlust, mis omakorda aitab õpilastel oma keeleoskust arendada. Seejuures muusikatunnis saab väljendada oma emotsioone ja rääkida oma arvamusest, mille kaudu tekib õpilastel huvi keelt ka väljaspool ainetundi kasutada.

Mustvee koolis õpetatakse eesti keeles aineid ka põhikoolis, kuid mitte kõikides klassides. Vahel harva tuleb ainetunnis ka emakeelt kasutada, kuna tuleb ette juhtumeid, mil õpilased ei ole valmis mingisugust materjali eesti keeles vastu võtma. Tänu sellele, et eestikeelset aineõpet praktiseeritakse ka nooremates klassides, on gümnaasiumis õpilastel lihtsam uut informatsiooni teises keeles vastu võtta ning sellest aru saada. Mina isiklikult pooldan eestikeelsete ainete sisseviimist juba põhikooli esimestes astmetes, tagamaks õpilaste piisavat keeleoskust õpingute jätkamiseks gümnaasiumis või kutsekoolis.

Mustvee kooli õpetaja arvamusel, et muusika ei ole selline aine, mis peaks õpilastel arusaamises raskusi tekitama. Kui neid aga tekib, siis on õpetaja valmis õpilasi aitama ja suunama. Õpetaja sõnul ei ole ta kunagi keelanud emakeele kasutust tunnis, kuna tuleb ette selliseid olukordi, mil õpilane ei saa teisiti oma arvamust või huvi väljendada. Kui juhtub, et õpilane kasutab tunnis vene keelt, siis õpetaja kuulab ta ära ja koos proovivad nad öeldut eesti keeles väljendada. Selline võtte aitab õpilastel paremini öeldut meelde jätta, ei pane häbenema oma keeleoskust ja soodustab tahtmist keelt õppida. Selle kooli õpilaste keeleoskustase on küllaltki kõrge. Kuna tegemist on väikse kooliga, kus enamik linnaelanikest on vene rahvusest inimesed, siis võis oodata, et õpilaste keeleoskus on ka madal, kuid see osutus vastupidiseks, mis oli minu kui uurija jaoks üsnagi üllatav.

3.5.2. Väljastpoolt pakutav enesetäiendus

Käesolevas alapeatükis vaadeldakse, kas õpetajad saavad mingisugust toetust väljastpoolt (nt riik, kolleegid, kool). Samuti uuritakse, kui rahul on õpetajad riigi toetusega ja millist toetust ootavad.

Valga Vene Gümnaasiumi õpetaja ei olnud täiesti rahul riigi poolt pakutavate võimalustega arendada end LAK-õppe alal, põhjendades sellega, et toetust ei olegi nii palju. Kindlasti korraldatakse LAK-õppe koolitusi, kuid jällegi harva ja mitte alati ei saa nendes osaleda. Samas aga võiks koolitusi korraldada koolisisest, kuna õpetajatel endal on kergem oma linnas koolitusel osaleda. Kuna aga enamus koolitusi toimuvad suurlinnades, siis tihtipeale väikelinna koolide õpetajad sinnani ei jõua. Positiivseks jooneks tõi muusikaõpetaja välja seda, et toimuvatest koolitustest nad on alati koolijuhtkonna poolt informeeritud. Riigi poolt ootavadki mõlemad õpetajad suuremat organiseeritust, just väikelinna koolide toetust. Kuna hetkeseis on selline, et LAK-õppe metoodika põhiseid õppematerjale napib, siis ootavad õpetajad uusi õpikuid.

Mustvee kooli puhul kehtis sama asjaolu, et jääb riigi poolsest toetusest puudu. See oli seotud õppematerjalide puudumisega, kursuste vähesusega. Tihtipeale ei ole võimalust osaleda mõnel täiendkoolitusel, kuna õpetajate arv koolis ei ole suur ning ei ole võimalik tundi asendada. Samas, nagu ka teises uuritud koolis on koolijuhtkond alati valmis aitama. Siit saavad õpetajad teada ka olemasolevatest kursustest ja nende asukohtadest. Suurimaks raskuseks, miks ei osaleta kursustel, on pikk vahemaa ja väikelinna koolide õpetajatel ei ole piisavalt aega, et kuhugile kaugele sõita ja seal terve päev olla. Samas on aga toimunud koolitusi ka koolisisest, mida õpetajad peavad eriti vajalikeks ja tänu sellistele on võimalus neis kõigil osaleda.

Valga kooli õpetaja on ise paar LAK-õppe koolitust külastanud, kus esimesel tutvustati LAK-õppe põhimõtteid ja teisel anti soovitusi sellise tunni läbiviimiseks. Õpetaja on nende koolitustega rahule jäänud, kuna tema jaoks oli see lõimimine küllaltki uus asi ning siiaeni jääb see pisut arusaamatuks. Õpetaja avaldas suurt soovi end sellel alal täiendada, kuna tunneb, et pole veel piisavalt kompetentne ning tahaks end tunda vabamalt LAK-õppe tundi andes.

Kindlasti on mõlemal muusikaõpetajal soov ennast täiendada LAK-õppe alal, kuna pidevalt jääb puudu oskustes. Õpetajate kogemuste pagas on küll suur, kuid LAK-õppe metoodika on endiselt võõras ja vajab täpsemat arusaamist.

Esimese kooli õpetaja sõnul on kolleegidevaheline koostöö viimasel ajal tunduvalt suurenenud, kuna keegi õpetajatest oskab enda valdkonda seletada paremini kui keegi teine.. Seetõttu käivad tihti õpetajad teineteise juures nõu küsima. Tihtipeale

koostavad õpetajad tundi nn kahe peale, st tundi annavad kaks õpetajat, igal õpetajal on oma kindel eesmärk. Õpetaja teeb koostööd erinevate õpetajatega, kuid tihedamini just järgmistega: ajaloo, kunsti, geograafia, informaatika ja eesti keele õpetajatega, kuna just need ained on väga tihedas seoses muusikaga. Käidi ka õppereisidel. Viimane oli ekskursioon Tartusse. Küllastati Vanemuise teatrit, tutvuti Eduard Tubini elulooga, samuti sai vaadata tema skulptuuri, mis paikneb Vanemuise teatri ees. Selline väljasõit on õpilaste jaoks väga kasulik, kuna ühelt poolt tutvuvad õpilased eesti kultuuriga, teiselt poolt toimub muusika, ajaloo ja geograafia lõimimine. Selle õppeekskursiooni käigus tuli õpilastel paarides täita tööleht. Õpetaja sõnul said kõik tublisti hakkama, kuna ekskursioon pakub alati õpilastele huvi.

Mustvees on kolleegide vaheline koostöö koolis alati suur olnud, seda ka arusaadavatel põhjustel: kool on väike, kõik on omavahel nagu suur pere, mõned isegi sugulased, kuna linn on väike. Viimasel ajal on tunda, et õpetajad vajavad oma kolleegide abi selleks, et oma tundi mõne teise ainega lõimida. Õpetaja ise kasutab eesti keele tunnis õpetatut muusikatunnis. Kui tuleb ette mõni laul, kus esineb eesti keele tunnis õpitu, siis pöörab õpetaja alati sellele tähelepanu, küsib õpilastelt üle, kas nad ikka teavad ja mäletavad, mida nad on eelnevalt õppinud eesti keele tunnis. Minu arvates, on selline võtte igati hea. Esiteks õpetaja toetub õpilaste kogemustele ja varem õpitud materjalile. Teiseks õpilased kordavad ja tänu sellele jääb õpitu paremini meelde, kuna nad ei puutu sellega kokku vaid keeletunnis, kuid ka ainetunnis, ja kolmandaks oskavad õpilased ka aineid omavahel seostada ja neil tekib tervikpilt keelest ja selle vajalikkusest.

3.5.3. Õppematerjalid

Käesolevas alapeatükis vaadeldakse õpetajate poolt kasutatavaid õppematerjale, allikaid, kust neid saadakse, rahulolu olemasolevate õppematerjalidega.

Valga Vene Gümnaasiumi õpetaja kasutab oma töös nii olemasolevaid õppematerjale, kuid neid jääb väheks, seetõttu tuleb ise midagi välja mõelda, kuid tihtipeale osutub see üsnagi raskeks.

Oma töös on õpetaja kasutanud mitmeid eesti koolidele mõeldud materjale ja õpikuid. Kuna aga tegemist on eeskätt vene kooliga, siis tuleb eestlaste jaoks mõeldud õpikuid vene õpilaste jaoks kohandada, mis omakorda nõuab õpetajalt suurt pühendumist ja aega. Mõne klassi puhul on võimalik kasutada raskemat materjali, mõne klassi puhul see ei sobi. Põhilised õpikud olid kirjastuselt „Avita“. Tulid ette ka sellised momendid, mil õpetaja otsis abi ajalooõpikutest. Algklasside puhul on ta kasutanud „Ilo“ kirjastuses välja antud raamatut „Leidlik muusika. Tegevuste integreerimine muusikaõpetuses“ (Tuhkanen 2011), loomaks õpilastele meeldivat ja tegevusterohket keskkonda. Enamasti tuleb õpetajal kasutada kas koolis olemasolevat muusikamaterjali (õpikud, õppevideod jne), mis ei pruugi eestikeelsed olla. Selle kõrvalt teeb õpetaja suurt lisatööd ise materjale koostades.

Mustvee Vene Gümnaasiumis on kasutusel eesti koolidele mõeldud õpikud. Õpetaja seletas seda sellega, et on raske õppida venekeelse õpiku järgi, kuid eesti keeles, parem juba kasutada eestikeelset õpikut ja seda kuidagi adapteerid õpilaste jaoks, teha arusaadavaks. Koolis on kasutusel kirjastuse „Avita“ muusikaõpetuse õpikud (Muusikaõpetus 8. ja 9. klassile, Skuin jt 2012; Skuin ja Sepp, 2013). Õpikute valikuga on õpetaja rahul, kuid mainis ka seda, et alati ei saa kasutada kõike just sellisel kujul nagu see õpikus on. Tihtipeale tuleb teha suurt eeltööd, et mõni õpikus olemasolev materjal oma kooli õpilastele arusaadavaks teha. Õpikus olevad tekstid on õpetaja muutnud kergemaks, asendades keerulist sõnavara lihtsamaga. Samuti on õpetaja välja toonud tekstis esinevat rasket sõnavara ning koos õpilastega selle arusaadavaks teinud. Olles õpetajana ka muusikakoolis, venib õpetaja tööpäev hilisõhtuni, mille tõttu jääb materjali kohandamiseks vähe aega, kuid ka seda püüab õpetaja korralikult teha.

Valga koolis on olemas palju erinevaid õppematerjale, mida saab muusikaõpetuses kasutada, kuid kas kõik on head ja eestikeelsesse ainetundi sobilikud. Õpetaja märkis ära, et ta ei saa öelda, et ta oleks täiesti rahul olemasolevate materjalidega, kuid samas hea, et ka need olemas on. LAK-õppe metoodikale vastavaid õpikuid ei ole, seetõttu tuleb kasutada teisi eestikeelseid õpikuid, otsida materjali Internetist. Sama võib öelda ka töövihikute kohta. Tunnis kasutatakse ka sõnastikke. Õpetaja ei tõlgi õpilastele arusaamatuid sõnu emakeelde, vaid erandjuhtudel, tavaliselt pakub võimalust õpilastel ise võõras sõna üles otsida kas sõnaraamatust või internetist.

See on kindlasti õpilastele kasulik, kuna otsides sõna tähendust ise, nõuab tegevus rohkem tööd ning sõna jääb paremini meelde. Sama kehtib ka internetiotsingu puhul. Õpilane otsib ülesse teda huvitava sõna ning saab näha, mis lausetes seda kasutatakse. Kus kui mitte tunnis sellega tegeleda, kuna kõik õpilased ei pruugi olla sõnade õppimisest nii huvitatud, et kodus seda sõna järgi vaadata. Õpetaja märkis veel ära, et tema tööd on natukene lihtsustanud sensortahvel, mis on nüüd igas klassis. Tänu sellele saab ta erinevaid esitlusi teha samas klassis. Tema sõnul aitavad igasugused õppevideod ja filmid teemat paremini mõista. Kuna kõik õpilased ei pruugi olla muusikaajaloost huvitatud, siis filmi abil on võimalik luua nende jaoks kas või mingisugune ettekujutus muusikast. Samuti aitavad filmid näitlikustada õpitud teemat, kuna loovad õpilastel mingisuguseid seoseid nähtu ja kuulduga.

Viimasel ajal on mõlemad õpetajad hästi palju kasutanud internetis olevat materjali. Videod, muusikafailid, noodid jne. Mustvee Vene Gümnaasiumis õpitakse ka kitarrimängu, mis on hea just aktiivsete õpilaste jaoks, samuti arendab pillimärg sensomotoorikat. Tihti tuleb aga mõlemal õpetajal õppematerjale välja mõelda, mis polegi nii lihtne, kuna igal juhul tekib vahel olukord, mil sa ei teagi enam mida välja mõelda. Sellisest olukorrast tulevad õpetajad välja küsides abi kolleegidelt, kes on alati valmis aitama ja soovitusi andma.

Mustvee kooli muusikatunnis vaadatakse hästi palju õppefilme, mis aitavad õpilastel kaasa mingisuguse raskema teema mõistmisel. Õpetaja kasutab tihti tundides sellist meetodit, et õpilased ise loovad tunni, st nad on ise õpetaja rollis. Tehakse hästi palju loovtöid, ettekandeid, koostatakse videoid, mõeldakse välja laule, luuletusi jne. Kõike seda teevad õpilased eesti keeles ning sellised ülesanded meeldivadki õpilastele ülekõige, kuna need nõuavad mõtlemist, füüsilist ja moraalset tööd. Samuti aitavad sellised ülesanded huvi äratamisel muusika vastu, siinkohal mõtlen ma just maailma rahvaste muusikat. Tänapäeval on enamus noori huvitatud ainult popp, hip-hopp, rock ja tänava muusikast, teadmata, et maailmas on veel palju huvitavat, et nende muusikastiilidega maailm ei piirdu. Maailma erinevuste tundmine on õpilastele vajalik, et luua seoseid eri kultuuride vahel, osata neid eristada ja austata.

Infot uute ja ilmuvate õppematerjalide kohta saavad mõlema kooli õpetajad koolijuhtkonnalt või siis ise internetis kirjustuste kodulehekülgi vaadates. Ka kirjustuste

esindaja käivad koolis uusi õppematerjale tutvustamas. See on õpetajate arvates igati positiivne, kuna saab ise seda raamatut lehitseda, vaadata kas see ikka vastab nõuetele jne. Selliseid käike võiks olla rohkem, kuna aga LAK-õppe materjale peaaegu ei ole, siis pole võimalik niipea neid ka korraldada.

Nagu eelpool mainitud, kasutavad õpetajad vahel ka eesti koolide jaoks mõeldud õppematerjale. Kuna tihtipeale on need vene õpilaste jaoks raskesti arusaadavad, tuleb õpetajatel need kohandada vastavalt õpilaste võimetele. Kindlasti nõuab see õpetajail head eesti keele oskust, piisavat aega, et kõige sellega tegeleda. Õpetajate endi jaoks on selline töö väga koormav, vaba aega ei ole absoluutselt, kuna peale tunde tegelevad õpetajad laulukooridega ja laululastega, Mustvee kooli õpetaja annab veel lisaks tunde muusikakoolis. Mis puutub õpilastesse, siis uuritavad klassid võtavad seda materjali küllaltki hästi vastu. Õpetajate sõnul võimaldab õpilaste keeleoskus õppida eesti õpikute järgi, esineb vaid mõnesid õpilasi, kes protesteerivad selle vastu, kuid ka see on arusaadav. Õpilaste jaoks toimus see üleminek küllaltki kiiresti, nad pole veel kohanenud tekkinud olukorraga, see nõuab aega.

Õpetajad on õppematerjalidega enamasti rahul, kuna arvavad, et kohandatuna saab ka eesti koolide materjale vene koolis hästi kasutada, kuid palju oleneb jällegi õpilastest. Mainimata ei saa jätta seda, et õpetad ootavad endiselt uute LAK-õppe põhimõtetele vastavaid õpikuid ja töövihikuid, kuid peavad tõdema, et ei looda, et need niipea ilmuvad. Seni aga on nad valmis kasutama olemasolevaid õpikuid, töövihikud, töölehti jne.

3.5.4. Metoodilised põhimõtted

Käesolevas alapeatükis tuleb juttu õpetaja metoodilisest valikust, mis hõlmab endas ka tunniks ettevalmistumist, tunnis kasutatavat autentset materjali, keele valikut ja õpetaja koormust.

LAK-õpe pooldab täielikku eesti keele kasutust tunnis. Kuid kas igas olukorras on see võimalik? Esimese kooli õpetaja pooldab eesti keele kasutust kogu tunni vältel,

kuid ei keela emakeele kasutust ühes või teises olukorras. Kuna õpilased on veel väikeses šokis peale järsu õppekeele muutumist, siis lubab õpetaja emotsioonide väljendamiseks kasutada emakeelt. Samuti ei keele õpetaja õpilastel omavahel vene keeles suhelda, kuna ei näe põhjust neid selles keelama.

Tunni jooksul tuleb ette ka selliseid olukordi, kus tuleb ette mingisuguseid raskusi, nt keeleoskustase, madal motivatsioon jne. Õpetaja ülesandeks on aidata õpilastel neid raskusi ületada. Keeleoskustasemega aineõpetaja ei saa midagi suurt teha, kuna see on keeleõpetaja valdkond ja aineõpetaja ei pruugi selles kompetentne olla, kuigi saab kuidagi õpilasi suunata keelt otstarbekalt kasutama. Oma keeleoskust mitte häbeneda. Seda mõlemad muusikaõpetajad pidevalt oma töös teevad. Nad julgustavad õpilasi keelt kasutama eri olukordades, aidates neil õige sõnavalikuga.

Mis puutub motivatsiooni, siis on olukord Valga Vene gümnaasiumis raskem, kui Mustvees. Valga õpetaja räägib, et on olemas õpilasi, kes on mingil põhjusel eesti keele vastu väga negatiivselt häälestatud. Tema sõnul pärineb tihtipeale selline negatiivsus perekondadest, kus on madal elutase. Selliseid õpilasi on väga raske suunata keelt õppima ja austama, kuna neil on iga väite peale olemas oma argument. Selliseid õpilasi ei ole õpetaja praktikas palju esinenud, kuid iga õppeaasta alguses on kindel kokkupuude sellise õpilasega, eriti veel tänapäeval, kus õpilasele on lubatud kõik, õpetaja on aga piiratud. Motivatsiooni tõstmiseks kasutab õpetaja järgmist võtet: annab õpilastel võimalust sõnastada oma eesmärgid. Selle abil tema õpetajana saab teada, mida õpilased vajalikuks peavad. Selle järgi saab õpetaja oma tunde koostada õpilaste vajadusi silmas pidades. Toimub nn kahepoolne õppimine. Samuti palub õpetaja iga õppeaasta alguses õpilastel panna vihikusse kirja neli-viis oma eesmärki, mida nad selle aasta jooksul saavutada tahavad (nt „soovin õppida paremini lauseid seostama“, „soovin tutvuda barokkaja heliloojate ja muusikutega“ jne). Üheskoos plaane tehes võtavad õpilased lihtsalt osa vastutusest endale – muidu õpitakse ju õpetaja seatud programmi alusel ikka ainult õpetajale. Tänu sellele on õpetajal alati võimalus viidata õppijate endi eesmärkidele. Selline suhtumine on tõesti positiivne, kuna aasta või veerandi lõpus saab neid saavutusi mõõta. Kuid õpetaja sõnul kõige tähtsam on see, kuidas õpetaja tundi edasi annab. Kui õpetaja räägib oma ainet huvitatult, siis on ka õpilaste jaoks meeldivam seda ainet õppida, kui õpetaja räägib aga ükskõikselt, siis õpilased tajuvad

sellist suhtumist ja suhtuvad ainesse samamoodi, ilma mingisuguse huvita. Siia sobiks Merike Saare (2011) ütlus: „Kõige olulisem on motivatsiooni tõstmisel järgida aga põhimõtet: sära ise ja lase õpilastel särada!“

Mustvee kooli õpetaja rääkis, et tema tunnis probleeme motivatsiooniga ei esine kuigi tihti, kuid vahel tuleb see ikka ette. Kuna õpilased on harjunud juba ainet eesti keeles omandama, siis neil ei teki küsimusi, miks ei saa seda teha emakeeles. Teisest küljest enamik õpilasi on ise valmis ainet eesti keeles õppima, kuna saab aru, et tulevikus on see ainult kasuks. Tänapäeva noored on juba valmis mõtlema tuleviku üle, kuna enamikel neist on õed-vennad, keda nad võtavad endale eeskujuks. Samas kui tekib raskusi motivatsiooni osas, siis õpetaja püüab anda endast kõik selleks, et panna õpilasi mõistma, et maailmas ei muudeta midagi ilma mingisuguse põhjuseta, nii ka eestikeelse aineõpetuse puhul. Lõpuks saavad õpilased aru, et omandades ainet eesti keeles, on tulevikus neil lihtsam saada sisse ülikooli või leida tööd, mis pakub kõrgemat palka ja karjääritõusu. Kindlasti tuleb ette ka selliseid juhtumeid, kui õpilane on kategooriliselt vastu eesti keeles suhtlema, kuid nagu ka eelmine õpetaja märkis, et see puudutab pigem õpilasi, kes on pärit madala sotsiaalse staatusega peredest. Samas ei saa öelda, et kõigis klassides on õpilased nii tublid. Kindlasti mitte. On olemas ka selliseid klasse, kus õpetataksegi tervenisti vene keeles või siis kasutatakse nii vene kui eesti keelt võrdses ulatuses. Jällegi selle põhjuseks on see, et mõned klassid läksid üle eestikeelsele aineõppele varem, mõned hiljem ja mõned ei läinudki üle. Nagu eelnevalt oli öeldud, pooldab õpetaja eestikeelse õppe sisseviimist juba algklassides. Samuti peab õpetaja tähtsaks ka seda, kuidas ta tundi edasi annab. Õpilaste nägudest ja käitumisest on näha, kas antud tund neile meeldib või on nad jäänud ükskõikseks. Selleks, et motivatsioon ei langeks tuleb õpetajal enda tundi õpetada huviga. Õpetaja enda huvi puudumine aine vastu soodustab ka õpilaste samalaadset käitumist. Seda võib ka aru saada. Kes tahab õppida sellist ainet, kui see on isegi õpetaja jaoks ebahuvitav.

Mis puutub koormusse, siis seda võis ka ette arvata, et seoses üleminekuga eestikeelsele õppele on õpetajate koormus suurenenud. Sama juhtus ka esimese kooli muusikaõpetajaga. Kuna enne seda uut süsteemi oli õpetaja niigi töösse täielikult hõivatud, siis nüüdseks on see töö mitmekordistunud. Väljendub see eeskätt materjalide kohandamises, materjalide loomises, kuid ei puudu siit ka maha jäävate õpilaste

abistamine, konsultatsioonid, huviringid. Hetkel on selles koolis kaks muusikaõpetajat, kuid üks neist õpetab algklassides ja kogu muusikaajalugu jääb küsitletud õpetaja valdusse, seetõttu vaba aega ei jää absoluutselt. Seda võiski oodata. Kuna kool ise väike, siis ei pruugi seal mitu aineõpetajat olla ja kogu suur töö jääb ühe või kahe õpetaja selga. Suurimaid raskusi tekitab veel õppematerjalide puudumine, kuna õpetajal tuleb ise kuidagi sellest olukorrast väljapääsu leida. Samas aga üks õppematerjal ei pruugi teisele klassile sobida ja õpetaja ülesandeks jääb veel ja veel midagi uut välja mõelda.

Koormus Mustvee Vene Gümnaasiumi õpetajal oli niigi suur, kuna muusikaõpetuse kõrvalt annab ta veel eesti keelt ja kirjandust, juhib koori ja õpetab muusikakoolis. Tänapäevaks on õpetaja täielikult töösse koormatud. Aitavad teda vaid eesti koolidele mõeldud õpikud, mis enamasti sobivad õpilastele, kuid osaliselt tuleb need ikkagi kohandada vene õpilaste jaoks. Kindlasti tuleb materjali juurde otsida ja mõelda, mis nõuab jällegi suurt pühendumist, aega ja kangeid närve. Siinkohal võib öelda seda, et nii õpilased kui ka paljud lapsevanemad, kes ei puutu kokku õpetajaametiga, ei taha aru saada, et õpetajatel ei ole niigi aega, kuid järjest rohkem nõuavad vanemad, et nende lastega tehtaks rohkem tööd. See on arusaadav, et iga vanem tahab, et tema lapsel lähets tulevikus hästi, kuid tuleb arvestada ka õpetajate eraeluga. Õpetaja ei ole masin, kes on programmeeritud ööpäevaringselt oma ametikohustusi täitma. Ta on samuti inimene, kellel on oma elu, pere ja ta vajab vaba aega.

Kultuuri poole pealt on muusika selline aine, kus seda on küllaga. Õpetajatel avaneb hea võimalus tunni jooksul luua seoseid eesti kultuuriga. Kuna muusikamaailmas ei jää Eesti viimasele kohale, siis on võimalus tutvustada ka eesti muusika klassikuid. Samuti tutvudes ajalooliste sündmustega on Eesti kesksel kohal, mis omakorda on juba kultuuriga seoste loomine. Võib öelda, et muusika ongi kultuur.

Hiljuti käisid selle Mustvee õpilased õppereisil Tartus. Nad külastasid Tartu laululava ja laulupeomuuseumi. Siit saame järeldada, et käesolevas toolis toimub lõimimine eesti kultuuriga. Kuidas aga seda kõige paremini teha? Kindlasti korraldada huvitavaid õppereise, mis tutvustavad eesti kultuuri ja aitavad vene kooli õpilastel austada peale oma kultuuri ka teisi kultuure. Tänapäeval korraldavad koolid suhteliselt palju väljasõite erinevatesse Eesti paikadesse, mis on eesti ajaloo ja kultuuri jaoks eriti

tähtsad. Riik aitab kindlasti kaasa selleks, et muukeelsed õpilased saaksid tutvuda oma riigi kultuuri ja ajaloo. Arvan, et tänu sellele austavad noored üha enam moraalseid printsiipe, austavad oma sünnimaad ja oskavad oma kultuurieripärasusi võrrelda oma kaaselanike omaga.

Valga õpetaja räägib, et oma tunnis üritab ta võimalikult palju kasutada paaris- ja rühmatööd. Muusikatund on selline, kus seda saab tõesti erineval moel rakendada, alustades töölehe täitmisest ja lõpetades laulmisega. Rühmatööd õpetaja kasutada ei karda, kuna püüab ikka pakkuda õppijatel huvitavaid ja kaasahaaravaid ülesandeid, mis hoiavad õpilaste tähelepanu nende täitmisel. On olnud ka selliseid juhtumeid, kus õpetajal tuli häält tõsta, et säilitada tunnis kord, kuna tihtipeale õppijad ei arvesta oma kaasõpilastega ja hakkavad liiga valjusti millegi üle arutlema. Samuti on olnud selliseid klass, kelle jaoks rühmatöö üldse ei sobinud. Õpilased olid seal kinnised ja nende töö oli efektiivne vaid individuaalselt seda tehes. Õpetaja arvab, et selleks, et rakendada tunnis rühmatööd peab olema julge ja ülesannete valik peaks olema mitmekesine ja õpilaste mõtlemist nõudev, st peab olema pigem raskemat sorti. Selle abil on õpilaste keskendumine tööle suurem ja õpilaste endi jaoks on tähtis selle ülesandega hakkama saada.

Nagu eelneva kooli kohta räägitud oli, siis ka Mustvee koolis kasutab õpetaja hulgaliselt rühma- ja paaristööd. Tema arvates ilma selleta ei õpi õpilased koostööd tegema, mis on neile tulevikus vajalik. Tänu rühmatööle õpivad noored teiste arvamusi kuulama, võtma neid arvesse, andma tagasisidet, kommenteerima, arutlema ja võtma vastu kriitikat ning selle abil ennast täiustada. Tema sõnul kardavad paljud õpetajad rühmatööd, kuna võib kaotada kontrolli klassi üle, kuid tema kasutab seda julgesti, põhjendades sellega, et tal on vist vedanud õpilastega, kes ei püüa tunnis ohje enda kätte võtma ja korda rikkuma. Sellest ütlusest on hästi tunda õpetaja suhtumist õpilastesse. Näha on, et õpetaja teeb oma tööd suure armastuse ja pühendumusega. Tema elu ongi kool, õpilaste õpetamine ja oma kogemuste ja teadmiste edasi andmine. Tänapäeva kool vajab rohkem selliseid eeskujulikke õpetajaid!

Rääkides eesti keelsest õppes vene koolis tuleb alati ette küsimus, mis juhtub õpilaste tulemustega. Kas need kannatavad või on need hoopis paranenud? Esimese kooli õpetaja kogemus eestikeelses õppes on üsnagi suur, seetõttu võib ta kindlalt öelda,

mis on aastate jooksul muutunud. Üldkokkuvõttes ei ole muusikaõpetaja märganud suurt tulemuste langust tema aines. Kuna eelnevad aastad on tema koolis eesti keelset aineõpet praktiseeritud ja see puudutas ka muusikat, siis on õpetaja leidnud, et õpilased on sellega kuidagi ära harjunud ja võtavad eestikeelset õpet iseenesestmõistetavalt (see ei puuduta klasse, kus muusikaõpetus oli vene keeles). Kuna aga muusikaõpetuses õpetaja ei hinda õpilaste keeleoskust, vaid aine tundmist, siis on tulemused pigem jäänud samaks, vaid mõne õpilase puhul on keele halb valdamine saanud põhjuseks, kus tuli jälgida tulemuse halvenemist. Suurema osa õpilaste puhul on tulemused aga jäänud samaks. See on kindlasti positiivne, et muusika tulemused ei kannata õppekeele muutumise tõttu, kuid samas ei saa väita, et ka teiste ainete puhul see kehtib. Kindlasti oleks õpilastele topelt raske õppida keemiat või füüsikat teises keeles, kus iga sõna on tähtis.

Tulemustest rääkides kiidab ka Mustvee õpetaja oma õpilasi. Tema sõnul ei ole tulemused kannatada saanud, mõne õpilase puhul on need isegi paranenud, kuna õpilases tekkis huvi aine vastu tänu uutele õppematerjalidele, seega suurenes huvi eesti keel selgeks saada. Õppeaasta alguses olid raskused seoses sellega, et õpilased ei saanud aru miks tuleb seda ainet eesti keeles õppida, kui eelnevalt on seda vene keeles tehtud. Õpetaja sõnul aitab vestlus ja õpilaste küsimuste peale vastamine väga hästi sellele kaasa, kuna noored on ju sellised, kes tahavad kõike teada ja kõigest aru saada, seetõttu tuleks nendega rohkem rääkida ja põhjendada, miks see nende jaoks vajalik või kasulik on.

3.6. Küsitlustulemuste ja vaatluste kokkuvõte

Käesolevas peatükis võetakse kokku kogu analüüsitud materjal. Samuti saab siit leida tulemuste järeldusi ja võimalikke soovitusi edaspidiseks tulemuslikuks aineõppeks.

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli uurida kuidas toimub LAK-õppe meetodite rakendamine muusikaõpetuse tunnis. Küsitluse ja vaatluse käigus selgus, et LAK-õpe on kasutusel ka väiksemates eesti koolides, kuid õpetajate teadmised LAK-õppest ei ole täielik.

Õpetamise eesmärgid ja õpiväljundid. Vaatluse käigus selgus, et õpetajad on teadlikud LAK-õppe meetoditest, kuid vajavad mõningat täiendamist. Õppeesmärgid mõlema kooli puhul olid sõnastatud või tahvilil üles märgitud, need olid arusaadavad, täidetavad ja eakohased. Mis puutub õpiväljunditesse, siis nendega olid mõned raskused, kuid üldkokkuvõttes olid need mõõdetavad ja asjakohased. Väikseid raskusi tuli ette õpiväljundite sõnastamisel, kuna olid võetud üldisemad eesmärgid, mida on võimatu adekvaatselt mõõta. Samas võis seal rakendada kujutlevat hindamist.

Aine sisu. Mis puudutab aine sisu, siis siinkohal võis seda mõista kaheselt. Esitades uut materjali püüdsid mõlemad õpetajad teha seda arusaadavamaks, kasutades selleks kas helifaile, videoid, pilte või olemasolevaid muusikapille, kus õpilased said kõike oma käega katsuda. Vajadusel pakkus õpetaja abi. Arusaamatuste tekkimisel, õpetaja pakkus õpilasele sõna seletust eesti keeles, võimalust otsida sõnaraamatus või sõnaraamatu puudumisel ja erandjuhul tõlkis ise emakeelde ära. Samas tekkis olukord, kus mulle tundus, et õpetajad on LAK-õppest valesti aru saanud, seletades endale seda nii, et lõimitakse eri aineid oma vahel. Tundides kasutati inglise keelt, mis on omaltpoolt suureks plussiks, et õpilased saavad ennast arendada ka teiste keete õppimises, kuid olukord, mil hakati ingliskeelset teksti eesti keelde tõlkima, oli minu jaoks absoluutselt sobimatu muusikatundi, kuna sellega kaotati aine õpetamiseks väärtuslikku aega. Sellest võib järeldada, et õpetajad ei ole päris hästi teadlikud LAK-õppe metoodikast, kuna vaatluses tulid välja pigem üldpedagoogilised õpetamisprintsipiidid.

Kommunikatsioon/keelekasutus. Mõlema kooli õpetajad kasutasid tunnis õpetamiskeeleks eesti keelt. Erandjuhul võisid lubada emakeele kasutust, kuid seda vaid siis, kui õpilastes oli näha, et nad vajavad õpetaja seletust emakeeles. Õpilaste keelekasutus varieerus klassiti. Nagu eelpool oli juba öeldud pooldab LAK-õpe täielikku eesti keele kasutust ainetunnis, kuid õpetajate sõnul on see peaaegu võimatu, kuna alati tuleb ette olukordi, mil tuleb kasutada õpilaste emakeelt. Küsitlusest selgus, et mõlema kooli õpetajad ei keela emakeele kasutust teatud olukordades, sellistes nagu emotsioonide väljendamine ja arvamuse avaldamine, kuna tihtipeale just neid kaht momenti on parem õpilase jaoks teha oma emakeeles ja siis õpetaja abiga püüda öelda seda ka eesti keeles. Kindlasti kasutatakse rühmatöö ajal emakeelt, kuid seda õpetajad samuti ei keela. Põhiliseks peetakse lõpptulemuse avaldamist eesti keeles.

Mõtlemisoskus. Õpilaste mõtlemisoskus oli samuti kaasatud igasse tundi, kus vaatlus toimus. See väljendus harjutustes, mida õpetaja pakkus. Kindlasti oli näha, et sellisete ülesannete puhul õpilaste tähelepanu on tunni keskmes, õpilastes oli justkui võistlushuvi, mis pani neid ainekst huvituma ja ülesannet täitma.

Kultuur. Mis puutub kultuuri, siis seda oli muusikatundides küllaga. Kuna tegemist on iseenesest kultuuri ainega, siis sai näha erinevaid meetodeid, kuidas tuua muusikatundi sisse nii eesti kui ka maailma rahvaste kultuuri. Kindlasti kui tutvutakse võõra maa kultuuriga, siis eesti keelest ei saan siin kontekstis palju rääkida. Õppekeeleks on kindlasti eesti keel, kuid laulud on võõrkeelsed. Vaadeldud tundides sai sellaga ka kokku puutuda, kui õpilastel tuli laulda inglise keeles ning õpetaja abiga see laul eesti keelde tõlkida, kuid tõlkimisega kaotatakse tunni väärtuslikku aega.

Aktiivõpe. Mõlemas koolis rakendatakse palju aktiivõpet. See väljendus sellistes ülesannetes, kus õpilane pidi eesmärgi saavutamiseks mingit suuremat ja loominguilisemat tööd tegema. Aktiivõppe kasutamine aitab õpilastel arendada endas koostöö oskust, kuna tihtipeale on tänapäeva noored oskuslikumad just töös üksi, kuid tulevane elu nõuab oskust teha koostööd teiste inimestega ning seda tuleks arendada juba lasteaiast saati.

Õpetajate taustandmed. Küsitlusest selgus, et mõlemad õpetajad on eesti keeles juba pikemat aega õpetanud. Üks õpetaja annab eesti keeles vaid muusikaõpetust, teine lisaks veel eesti keelt ja kirjandust. Selle kõrval on mõlemad õpetajad alati valmis puuduvat õpetajat asendada. Mõlemad õpetajad pooldavad muusikaõpetust eesti keeles, põhjendades seda sellega, et muusika on selline aine, mis ei peaks valmistama raskusi arusaamisega ning selle abiga on võimalik eesti keelt praktiseerida.

Enesetäiendus. Küsitlusest selgus, et toetust riigi poolt jääb väheks, kuna õpetajad pole uue metoodikaga veel eriti hästi kursis. Samas kooli juhtkond teavitab pidevalt toimuvatest koolitustest ning on valmis õpetajatele vastu tulema, kuigi tihtipeale õpetajatel siiski ei õnnestu kursustel osaleda. Õpetajatevaheline koostöö aitab kindlasti uute põhimõtete mõistmisel kaasa, kuid tihtipeale jääb sellest ikkagi puudu, kuna tahetakse saada toetust oma ala professionaalidelt, kes oskavad anda vajalikke soovitusi ja suunata. Küsitlustest selgus, et kolleegide vaheline koostöö on seoses üleminekuga eestikeelsele aineõppele viimasel ajal märgatavalt suurenenud, kuna käiakse teiste aine-

ja keeleõpetajatelt nõu küsimas, koos viiakse läbi tunde, käiakse väljasõitudel jne. Õpetajad vastasid, et kolleegidelt saavad nad päris palju abi, kuigi esile tõuseb küsimus, kas nad ikka on kompetentsed aitama selles, mis on tänapäevani enamikele arusaamatu, kuid hetkel õpetajatel suurt valikut end täiendada pole, seetõttu on igasugu abi neile vajalik ja tänuväärne.

Õppematerjalid. Mis puutub õppematerjale, siis siinkohal selgus, et õpetajad vajavad meetodilist materjali, mis aitaks neil oma koormust natukenegi vähendada. Hetkeseis on selline, et oma töös kasutatakse kas eestlastele mõeldud õppematerjale, koostatakse enda materjale või adapteeritakse venekeelset materjali. Kindlasti selline õppematerjalide puudumine koormab niigi hõivatuid õpetajaid ja valmistab neile ette üha rohkem raskusi. Samas vaatluses ei tulnud välja kohandatud materjal, kuna kasutati õpiku algteksti. See võis tuleneda sellest, et käsitletav teema ei olnud õpetaja hinnangul raske ning vastas õpilaste keeleoskustasemele.

Metoodilised põhimõtted. Küsitlusest selgus, et õpetajad püüavad igal võimalusel luua seoseid eri kultuuridega. Muusika on aine, mis on tihedalt põimunud kultuuriga, seega on siin hea võimalus tutvustada õpilastele uusi kultuure, luua seoseid teiste kultuuridega ja samuti märgata erinevusi.

Mõlema kooli õpetajad on julged oma töös paaris- ja rühmatöid kasutama, kuna arvavad, et sotsiaalse kokkupuute tagajärjel kasvavad õpilastest täisväärtuslikud kodanikud, kes on võimelised tulevikuelus hakkama saada. Tänapäev on üha rohkem muutumas e-maailmaks, seetõttu on just otsene kontakt noorte jaoks vajalik, selleks et õpetada neid suhtlema, oskama kuulama teiste arvamusi, oskama kommenteerima, andma hinnanguid, vastu võtma kriitikat ja oskama teha koostööd.

Küsitlusest selgus, et õpilaste tulemused ei ole kannatada saanud. Mõnede õpilaste puhul oli märgata langust, kuid neid oli vähe. Enamasti õpilaste huvi aine vastu ei kadunud. Kuid jällegi oleneb palju õpetajast ja õpilastest. Nagu õpetajad märkisid, tähtis on õppijatele seletada miks see nende jaoks tähtis on ja olema valmis vastama nende küsimustele.

Kokkuvõte

Käesolevas magistritöös uuriti lõimitud aine- ja keeleõpet muusikaõpetuse näitel. Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada kas ja kuidas rakendub LAK-õpe muusikaõpetuses.

Magistritöö koosneb kolmest osast, kus esimene käsitleb lõimitud aine ja keeleõppe olemust, ajalugu ja arengut Eestis. Lõimitud aine- ja keeleõpe tähendab aineõpetust võõrkeeles, kuid mitte igasugune võõrkeelne aineõpe ei ole LAK, vaid oluline on see, missugust keeletuge aine mõistmisel pakutakse. Teine osa räägib keeleoskuse arendamisest muusika kaudu. Muusika on selline aine, mille kaudu on keelt võimalik väga hästi arendada, kuna tund nõuab pidevat keelekasutust selle eri vormides (hinnangu andmine, emotsioonide väljendamine, laulmine jne). Kolmas osa kirjeldab ja analüüsib tunnivaatlusi ja õpetajate küsitlusi. Andmeid koguti küsitluse ja tunnivaatluste kaudu kahest Eesti vene õppekeelega koolist, millest üks asub Lõuna-Eestis (Valga Vene Gümnaasium), ja teine Ida-Eestis (Mustvee Vene Gümnaasium).

Küsitlustulemustest selgus, et üldkokkuvõttes olid õpetajad rahul, et muusikaõpetust õpetatakse koolis eesti keeles, kuid selgus, et esinevad siiski ka raskused. Suurimaks probleemiks märkisid õpetajad on spetsiaalsete õppematerjalide puudumist. Arvestades seda, et eestikeelset aineõpet on edendatud juba üle 20 aasta, on raske mõista, miks ei ole publitseeritud spetsiaalseid lõimitud aine- ja keeleõppe materjale, kuna õppematerjal on oluline õppetöö mõjutaja. Olemasolevad eesti koolidele mõeldud õppematerjalid küll aitavad, kuid neid tuleb suuresti kohandada vastavalt õpilaste teadmistele ja keeleoskustasemele. Eesti õpikuid kohandasid küsitluses osalenud õpetajad järgmiselt: tõid välja tekstis esinevat raskemat sõnavara, muutsid teksti kergemaks, asendades raskesti mõistetavad sõnad lihtsamatega. Tähtsaks pidasid õpetajad ka koostööd kolleegidega, kellelt nad saavad tuge nii tunni ettevalmistamisel kui ka neile võõra ala selgestegemisel (nt ajaloo momendid, milles muusikaõpetajad ei ole nii kompetentsed nagu ajalooõpetajad). Küsitlustest selgus, et viimasel ajal on õpetajatevaheline koostöö suurenenud ja aitab õpetajaid suuresti.

Vaatlusandmete analüüs näitas, et õpetajad vajavad enesetäienduskursusi LAK-õppe metoodika alal, kuna tunnid ei olnud täielikult LAK-õppe metoodikale vastavad,

luues ettekujutuse, et õpetajad on LAK-õpet valesti endale tõlgendanud. Vaadeldud tundidest selgus, et keelelist tuge on tunni jooksul pakutud minimaalselt. Metoodiliste teadmiste puudumine tuli välja ka õpetajate küsitlustest, kus õpetajad ise tunnistasid, et LAK-õpe metoodika ei ole nende jaoks veel täiesti selge. Kindlasti oli õpetajate töös näha keeleõppe toetamist ainetunnis, mis väljendus eeskätt uue sõnavara esiletoomisega. Samas ei puudunud tunnis ka visuaalne materjal, mis omaltpoolt toetas uue teema mõistmist. Küsitlustes rääkisid õpetajad õppematerjalide kohandamisest, kuid vaadeldud tundides seda ei esinenud, kuna õpiku materjali kasutati selle algsel kujul. See võis tuleneda sellest, et käsitletavat teemat olid õpetaja hinnangul õpilaste keeleoskusele vastavad ja ei tohiks neile raskust valmistada

Neljast vaadeldud tunnist kindlasti ei piisa, et teha üldistusi õpetuse kohta laiemalt ning üldistada seda, et õpetajad tegelikkuses ei kohanda eesti koolide õppematerjale, vaid ainult väidavad, et teevad seda. Vaadeldud tundidest jäi väheks, et saada ettekujutus sellest, kuidas õpetajad rakendavad keele ja aine lõimimist oma tunnis, kuid piisas selleks, et teha järeldus, et LAK-õpe on õpetajate jaoks tõesti üks keeruline ja täiendamist vajav ala.

Kokkuvõtteks võib lisada, et kuigi LAK-õpe tekitab õpetajatele raskusi, on selle elemendid laialdaselt kasutusel ka Eesti väikelinnakoolides, kus õpetajad on üldiselt teadlikud LAK-õppe olemusest, kuid põhimõtete rakendamine ei ole järjekindel ja õpetajad tunnevad end ise ebakindlalt ning vajavad tuge, lisakoolitusi ja kolleegide abi. Kindlasti areneb LAK-õpe tulevikus selliseks nagu õpetajad ootavad, kus on hulgaliselt metoodilist õppematerjali, mis vastavad õpilaste kognitiivsele tasemele ning mis vähendab kasvõi natukenegi õpetajate koormust, tehes õppetööd produktiivsemaks.

Summary

MUSIC AND ESTONIAN LANGUAGE INTEGRATED LEARNING IN RUSSIAN-LANGUAGE SCHOOL

Content and language integrated learning (CLIL) is a two-focus approach to teaching and learning, suggesting that the first language and an additional language should be used for both content learning and language acquisition (Mehisto 2010). The Estonian CLIL Network (2010) has defined CLIL as „the learner's opportunity to develop their skills in a learning environment that supports the concurrent acquisition of language and content”.

I have chosen the given topic for the Master's thesis due to the keen interest in the field in terms of how Russian schools ensure integration of language and content. As I studied at an Estonian language immersion school, it was interesting to study this field. Our small country has come so far as to prepare young non-Estonians learners for further instruction in Estonian, whether in high school or university, where the language of instruction is Estonian. Having studied at a Russian school, where half of the subjects were taught in Estonian up to the seventh grade, I am fluent in Estonian now. This is one of the reasons why I am in favour of bilingual education. Content and language integrated learning, however, contributes to this. Owing to this methodology, the student learns not only at language lessons, but also at other lessons, which, in turn, contributes to the student's self-expression and understanding abilities. Later, the learner knows a foreign language more fluently and is not afraid or ashamed of their language skills. The given study is novel in the context of Estonia and provides an overview of the implementation of the CLIL methods in two Russian schools at the lessons of music education.

The objectives of this Master's thesis include finding out whether and how the implementation of the CLIL methodology occurs at the lessons of music education.

The Master's thesis consists of three chapters: the first chapter deals with integrated content and language learning; the second, with integration of a second

language and music education; the third one, with the description of the polls and surveys as well as the analysis of the results.

Overall, the teachers are pleased that music is taught in Estonian, however, the polls and surveys have revealed that there also are difficulties. The biggest problem noted by the teachers has been found to be teaching materials. However subject in Estonia are taught for over 20 years, it is difficult to understand, why there are not published CLIL specific materials. Materials are important part of study. The existing teaching materials are of some help, but they need to be adapted to a large extent, which, in turn, requires major commitment and means extra work for the teachers. Having introduced textbooks issued for Estonian schools, teachers risk their students not being able to understand the complicated wording, which is why the textbooks, once again, need to be adjusted in accordance with the knowledge and the language proficiency level of the students.

Data analysis showed that teachers need better training courses for CLIL methodology, because their lessons were not fully conformable to CLIL, creating the perception that the teachers were incorrectly interpreted CLIL for themselves. Observed lessons showed that linguistic support during the lessons was offered minimally. The lack of methodological knowledge also came from teachers' interviews, where teachers admitted themselves, that CLIL methodology is not completely clear for them.

It is certainly not enough to watch only four lessons and make generalizations about whole CLIL education. It was not enough to get an idea how teachers implement content and language integration in music lessons, but it was enough to draw the conclusion, that CLIL is complicated area for teachers and needs supplementation.

In conclusion it can be added that CLIL elements has also been widely applied in Estonia's small town schools, where teachers are generally aware of the new methodology, but the application of the principles are not consistent and the teachers feel themselves insecure and need support, additional training, and assistance of their colleagues. CLIL is sure to meet the expectations of the teachers in the future, having a wide variety of methodological teaching materials that meet students' cognitive levels, which will also reduce the workload, making the teaching process much more productive.

Kirjandus

Aher, S., Kala, U. 1996. Aktiivõppe käsiraamat. Riigi Kooliamet ja USA Haiduse Arenduskeskus. Tallinn: Avita.

Aktiivõppemeetodid. E-õppe kursus praktikult praktikule. Saadaval veebis <http://erut3m.havike.eenet.ee/digitiiger/mod/resource/view.php?id=3594&redirect=1>.

Vaadatud 07.05.2014

Anderson, L., W, David R. Krathwohl. 2001. A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. New York: Longman.

Asser, H. Sissejuhatuseks geograafia, muusikaõpetuse ja ühiskonnaõpetuse tunnikonspektidele ja töölehtedele – teises keeles õppimise ja õpetamise põhimõtted.

Saadaval veebis: <http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=8352>. Vaadatud 10.06.2014

Baldwin, C. 2010. CLIL Music: World Music. Saadaval veebis: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/clil-music-world-music>. Vaadatud 29.03.2014.

Christ, I. 1996. Bilingual Teaching and Learning in Germany. Teaching content in a foreign language.

Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. 2010. CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge: Cambridge University Press.

Darn, S. 2006. Content and Language Integrated Learning. Saadaval veebis: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/content-language-integrated-learning>.

Vaadatud 19.02.2014

Eesmärgid ja õpiväljundid. Saadaval veebis: http://www.e-ope.ee/download/euni_repository/file/2427/sisupaketi_loomine3.zip/eesmrgid_ja_pivljundid.html. Vaadatud 10.06.2014

Eurydice. 2006. Content and Language Integrated Learning (CLIL) at School in Europe. Brussels: Eurydice.

Gümnaasiumi riiklik õppekava. Lisa 6. Vastu võetud 06.01.2011. Saadaval veebis:
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1140/1201/1002/VV2_lisa6.pdf#. Vaadatud

09.06.2014

Infante, D., Benvenuto, G., Lastrucci, E. 2009. *The Effects of CLIL from the Perspective of Experienced Teachers.* CLIL Practice: Perspectives from the Field. University of Jyväskylä. Saadaval veebis: <http://www.icpj.eu/?id=20>. Vaadatud

09.04.2014

Kikas, E. Õppimine ja õpioskused. Saadaval veebis:
http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/sh/oppimine_ja_opioskused.pdf.

Vaadatud 16.06.2014

LAK-õppe võrgustik. 2010. Saadaval veebis: <http://lak-ope.ee/mis-on-lak-ope/tutvustus-ja-definitsioonid>. Vaadatud 08.06.2014

Lehtse, A. 2012. Learning CLIL through CLIL: Teacher Students' Perceptions of the Practice and its Effectiveness. Magistritöö. Tartu. Saadaval veebis:
<http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/25969/Lehtse.pdf?sequence=1>.

Vaadatud 09.04.2014

Marsh, D., Wolff D. 2007. Diverse Contexts – Converging Goals. CLIL in Europe. Frankfurt: Peter Lang.

Mehisto, P., Marsh D., Frigols M.-J. 2008. Uncovering CLIL. Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education. Oxford. Macmillan Education.

Mehisto, P., Marsch, D., Frigols, M.-J., Völli, K., Asser, H. 2008. Lõimitud aine- ja keeleõpe. Tallinn: Iduleht.

Metslang, H., Kibar, T., Kitsnik, M., Koržel, J., Krall, I., Zabrodskaia, A. 2013. Kakskeelne õpe vene õppekeelega koolis. Uuringu lõpparuanne. Tallinn. Saadaval veebis:

http://www.hm.ee/sites/default/files/uuring_kakskeelne_ope_vene_oppekeelega_koolis.pdf. Vaadatud 09.06.2013

Moore, P., Lorenzo, F. 2007. Adapting Authentic Materials for CLIL Classrooms: an Empirical Study. Saadaval veebis:

http://anglistik.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/dep_anglist/weitere_Uploads/Views/Views_0703.pdf. Vaadatud 29.03.2014.

Paterson, A., Willis, J. 2008. English Through Music. Oxford: Oxford University Press.

Pedastsaar, T. Õppima õppimine. Saadaval veebis: http://opetaja.edu.ee/kyllin/materjalid/varia/oppima_oppimine.pdf. Vaadatud 16.06.2014

Rutiku, S., Valk, A., Pilli, E., Vanari, K. 2009. Õppekava arendamise juhendmaterjal. Tartu: Sihtasutus Archimedes. Saadaval veebis: http://primus.archimedes.ee/system/files/oppekava/juhend_veeb.pdf. Vaadatud 10.06.2014

Saar, M. 2011. Kuidas tõsta motivatsiooni? Saadaval veebis: http://opleht.ee/arhiiv/?archive_mode=article&articleid=6005. Vaadatud 09.05.2014

Skuin, A., Sepp, K., Ojakäär, J., Sepp, A. 2012. Muusikaõpik 8. klassile. Avita.

Skuin, A., Sepp, K. 2013. Muusikaõpik 9. klassile. Avita

Sudhoff, J. 2010. CLIL and Intercultural Communicative Competence: Foundations and Approaches towards a Fusion. *International CLIL Research Journal*, 1(3). Saadaval veebis: <http://www.icrj.eu/13-742>.

Tuhkanen, K. 2011. Leidlik muusika. Tegevuste integreerimine muusikaõpetuses. Tallinn: Ilo.

Vabariigi valitsuse korraldus nr 50. Vastu võetud 31.01.2012. Saadaval veebis: <https://www.riigiteataja.ee/akt/303022012007>. Vaadatud 10.06.2014

Van de Craen, P.; Ceuleers, E.; Allain, L. 2005. “Vier jaar stimulerend meertalig onderwijs in Brussel (STIMOB). Resultaten en toekomstvisie”. *Schoolen samenleving*.

Walqui, A. 2006. Scaffolding Instruction for English Language Learners: A Conceptual Framework. *The International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*.

Konspektid. <http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=8352>

LeMill. lemill.net

Anu-Mai. <http://www.tdl.ee/~anumai/>

Koolielu. www.koolielu.ee

SA Innove. <http://kke.innove.ee/oppevara/toolehed>

BBC muusikaõpe. <http://www.bbc.co.uk/schoolradio/subjects/music/cliplibrary/>

Lisad

Lisa 1. Küsimustik õpetajatele

ÕPETAJA TAUSTANDMED JA KOGEMUSED

1. Milliseid aineid peale muusikaõpetuse te annate eesti keeles?
2. Kaua te õpetate eestikeelseid aineid vene õppekeelega koolis?
3. Kas te arvate, et nende ainete õpetamine eesti keeles on mõttekas?

VÄLJASTPOOLT PAKUTAV ENESETÄIENDUS

1. Kas te olete rahul riigi poolt pakutavate võimalustega arendada end LAK-õppe alal?
2. Millist toetust te ootate riigilt seoses eestikeelse gümnaasiumiõppega?
3. Kas te olete osalenud mingisugustel LAK-õppe koolitustel? Millistel? On teil soovi veel mingeid kursuseid külastada? Milliseid?
4. Kas te teete tunni ettevalmistamisel koostööd teiste õppejõududega? Kellega?

ÕPPEMATERJALID

1. Milliseid õppematerjale te oma töös kasutate?
2. Kas te olete rahul õppematerjalidega, mida te kasutate/kasutasite eestikeelsete ainete õpetamisel?

-õpikud	-illustratiivsed materjalid	-muu
-töölehed	-arvuti programmid	
-töövihikud	-õppevideod, filmid	
-aine sõnastikud	-metoodilised materjalid	
3. Kust te saate infot olemasolevate õppematerjalide kohta? (saite infot õppematerjalide kohta, mille abil õpetate)
4. Kas te kasutate oma töös eestlaste jaoks mõeldud õppematerjale? Kuidas toetate nende mõistmist? Kuidas õpilased saavad nende materjalidega hakkama?

METOODILISED PÕHIMÕTTED JA MUU

1. Kas te lubate kasutada vene keelt tunni ajal? Mis olukorras?
2. Missugused raskused teil tekivad igapäevases klassitöös (keeleoskustase, madal motivatsioon jne)? Mida teete, et ületada need raskused?
3. Milliseid põhimõtteid te järgite, valides ja/või luues õppe-ja visuaalset materjali töötamiseks klassis?
4. Kas teil suurenes seoses eesti keeles õpetama hakkamisega koormus? Milles see väljendub?
5. Kas oma tunni kavandamisel/õpetamisel te loote mingisuguseid seoseid eesti kultuuriga?
6. Kuidas te toetate eesti keele õppimist/teema mõistmist?
7. Kas teie tunni õpetamise tulemused ei kannata?
8. Kas te kasutate meediat ja muudest allikatest pärit päevakohast materjali?
Tooge näiteid.
9. Kas te räägite iga tunni alguses tunni eesmärkidest või soovitud tulemuste saavutamisest?
10. Kas te kasutate tunnis paaris-ja rühmatööd?

Lisa 2. LAK-õppe kontroll-leht

Õpetamise eesmärgid ja õpiväljundid

- Kas õpetamise eesmärgid on selged?
- Kas õpitulemused on määratud? Kas nad on mõõdetavad?

Aine sisu

- Kas uue info edastamine selge?
- Kas sisu on kättesaadav?

Kommunikatsioon / keelekasutus

- Kas õpilastel on kaasatud tunnis keelt kasutama?
- Kas tunnis on piisavalt võimalusi keelt praktiseerida?
- Kas juhised on selged?
- Kas küsimused vastavad õpilaste keeleoskustasemele?
- Kas uued mõisted on esitatud selgelt?

Mõtlemisoskus

- Kas küsimused / probleemid, mida tuleb lahendada, on asjakohasel kognitiivsel tasemel?

Kultuur ainetunnis

- Kas õpetatava teema käigus saab nähe kultuurierinevusi?
- Kas on olemas võimalusi luua seoseid õppimise ja reaalse elu vahel?

Aktiivõpe

- Kas õpilased räägivad tunnis rohkem kui õpetaja?
- Kas õpetaja pooldab õpilaste omavahelist koostööd?
- Kas õpetaja toetub õpilaste olemasolevatele teadmistele ja kogemustele?

Kohandatud A. Lehtse järgi, 2012

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marina Ventšikova,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

EESTIKEELNE MUUSIKAÕPETUS VENE ÕPPEKEELEGA KOOLIS, mille juhendaja on Tiina Kikerpill,

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 17.06.2014